15 ՅՈՒՆԻՍ 1994. ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ # 112 (615)

Ազգ

Azg
armenian daily

SABCO
SABCO
OVERSEAS TRADING LTD.
LIMASSOL CENTRE,
BLOCK B, SUITE 307,
P. O. BOX 6543
TEL +357-5-370962
FAX. +357-5-370945
OUR BANKERS: B. E. M. O. BANK, LIMASSOL, CYPRUS: FEDERAL BANK OF THE MIDDLE EAST, LIMASSOL, CYPRUS: BANK OF CYPRUS, LIMASSOL, CYPRUS: HELLENIC BANK, LIMASSOL, CYPRUS
Հայաստանի եւ ԱՊՀ երկրների համար
Կիպրոսի եւ Ռոտերդամի պահեստներից
ՇԱՔԱՐ, ՄԹԵՐՔ, ԽՄԻՉՔ, ԿԱՀՈՒՅՔ
ուղիղ հասցեատիրոջը՝ նավով եւ ինքնաթիռով

ԱԶԳԱՅԻՆ

Երեւանի ապագա Մայր տաճարի բարերարը Ալեք Մանուկյանն է

ԴԵՏՐՈՅՏ, 13 ՀՈՒՆԻՍ, ՍԵՓ. ԹՂԹ.: Կիրակի օրը Դետրոյթի Ս. Հովհաննես ոսկեգմբեթ եկեղեցում մեծ շուքով նշվեց հայ ժողովրդի անգուգական բարերար, Հայկական բարեգործական ընդհանուր միության ցկյանս պատվո նախագահ Ալեք Մանուկյանի՝ Հայաստանյայց առաքելական եկեղեցում ծառայության (դպրաց դաս) 80-ամյակը, ազգային, եկեղեցական, կուսակցական ու պետական բարձրաստիճան ներկայացուցիչների մասնակցությամբ: Հանդիսությունների ընթացքում պաշտոնապես հայտարարվեց, որ տիար Ալեք Մանուկյանը հանձն է առել հոգալ Հայաստանում քրիստոնեության պետական կրոն հռչակման 1700-ամյակի առթիվ Երեւանում կառուցվելիք Մայր տաճարի շինության ամբողջ ծախսը: Հանդիսություններին ներկա բազմության խանդավառ եւ երախտագիտության արժանացած այդ նվիրաբերումով, փաստորեն, 2001 թ. Երեւանի կենտրոնական մասում վեր կխոյանա Մայր տաճարը, որի ճարտարապետական նախագիծը, Ամենայն հայոց հայրապետ Վազգեն Ա-ի հրամանով կազմված դատակազմի որոշմամբ դեռեւս հաստատվել էր ավելի քան մեկ տարի առաջ: Այս նոր նվիրաբերումն արդեն պատմության համար վերահաստատում է տիար Ալեք Մանուկյանի կողմից տասնամյակների ընթացքում հայ ժողովրդին մատուցված նյութական ու մտավոր ծառայությունների խոշոր հանրագումարը:

ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄ

Այլընտրանքի բացակայությունը թուլության նշան է

ԱՐՄԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

Ղարաբաղում շուտափույթ խաղաղության հասնելու հույսերն այս անգամ եւս ի դերեւ ելան, եւ մոսկովյան խաղաղարար ծրագրի տակ նաեւ Ադրբեջանի ստորագրությունը տեսնելու ղարաբաղցիների ցանկությունը եւս մեկ անգամ հետաձգվեց անորոշ ժամանակով: Ադրբեջանն այս անգամ եւս կարողացավ հմտորեն օգտագործել մանեւրելու իր հնարավորությունը՝ շռայլորեն տրված Արեւմուտքի կողմից, որն առաջվա պես ի դեմ Ադրբեջանի տեսնում է ռուսական կայսրության վերականգնմանը դիմադրելու ունակ պետություններից մեկին: Եւ իսկապես, երբ Հայաստանի իշխանությունները վաղուց արդեն Ղարաբաղի խնդրում զրկված են մանեւրելու հնարավորությունից եւ ստիպված են «ոտով գլխով» նվիրվել հյուսիսային հզոր հարեւանին (Հայաստանում պարբերաբար շարունակում է օրհնվել «էն սիաթը», իսկ «վճռական մենակի հոգեբանությունը» մնում է նեղ օրվա համար պահված պախուրմաս), ապա Ադրբեջանը դեռ կարող է պայքարել ռուսական շերթային հաղթարշավի դեմ՝ որպես կռվան ունենալով թե տնտեսական անկախ գոյության բավականին մեծ հնարավորությունները, թե հակառուսական քաղաքական պլացդարմի վերածվելու նպատակով Արեւմուտքի կողմից օգտագործվելու հեռանկարը:

Տես # էջ 2

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ

«Ադրբեջանը կկորցնի նոր շրջաններ, խոշոր քաղաքներ»

... ռադիոկայանի Բաքվի թղթակիցը հաղորդել է, որ Հեյդար Ալիեւի այցը Ստամբուլ համընկել է այնտեղ ՆԱՏՕ-ի Խորհրդի նիստին, եւ ըստ տեղի դիտորդների, դրանով նա Պավել Գրաչովի հետ հանդիպումից առաջ ցանկացել է Արեւմուտքի աջակցության երաշխիքն ունենալ, բայց ինքը Ալիեւը ջանում էր այդպիսի երաշխավորությունների առիթ չտալ եւ այցի ընթացքում յուրաքանչյուր հարմար պահի ընդգծում էր, թե Ստամբուլ է եկել Թուրքիայի նախագահ Սուլեյման Դեմիրելի անձնական հրավերով: Ըստ Բաքվի դիվանագետների, առանց ԱՄՆ-ի ակտիվ մասնակցության դժվար կլինի հույս դնել հայ-ադրբեջանական հակամարտության կարգավորման հարցում ԵԱՀԽ-ի դերի ուժեղացման վրա: Բաքվի պաշտոնական անձինք հայտարարում են, որ Ադրբեջանը ամեն կերպ դիմադրում է Մոսկվայի կողմից ճնշմանը եւ չի համաձայնվում կարգավորման ռուսաստանյան ծրագրի հետ: Սակայն այդ նույն աղբյուրները հաղորդում են, որ վերջերս Բաքու տարբեր ճանապարհներով տվյալներ են հասնում, որ, երբ Ադրբեջանը չստորագրի ռուսաստանյան համաձայնագիրը, ապա հայկական հարձակումները կարող են վերսկսվել, իսկ Ադրբեջանը կկորցնի նոր շրջաններ, խոշոր քաղաքներ եւ Բաքվի դրությունը շատ ավելի կծանրանա:

Իր հերթին, «Իրանի ձայն» ռադիոկայանը հաղորդել է, որ ՆԱՏՕ-ի Խորհրդի խորհրդակցության ժամանակ Հեյդար Ալիեւի Ստամբուլ կատարած այցը վկայում է այն մասին, որ նրա նպատակը Ղարաբաղի հարցում Արեւմուտքի կողմից ավելի մեծ աջակցության երաշխիք ունենալն է: Գրաչովի սպառնալիքը, թե ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման ռուսաստանյան ծրագիրն Ադրբեջանի կողմից չընդունվելու դեպքում նա կհրաժարվի միջնորդ լինելուց, դիտվում է որպես Ռուսաստանի նախազգուշացումը հետագայում հնարավորություն չտալու Ադրբեջանում արեւմտյան երկրների ներկայությանը, քանի որ դա վնասում է Ռուսաստանին:

ՂԱՐԱԲԱՂ

Ադրբեջանը եւս 20 տանկ գնեց Ուկրաինայից

Շահումյանում ազերիները ավերում են հայկական պատմական հուշարձանները

ՎԱՀՐԱՄ ԱՂԱՋԱՆՅԱՆ

ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏ, 14 ՀՈՒՆԻՍ: Ադրբեջանական բանակը շարունակում է պարբերաբար գնդակոծել ղարաբաղյան պաշտպանական դիրքերը: ԼՂՀ պաշտպանության բանակի շտաբից հաղորդում են, թե գիշերը եւ այսօր առավոտյան զենքի տարբեր տեսակներից գնդակոծվել են Աղդամի շրջանի Շուրաքաղ, Շոշկանլու, Սոմա, Շահումյանի շրջանի Գյուլիստան, Մարտակերտի շրջանի Լեւոնարխ եւ Սեյսուլան գյուղերի ղարաբաղյան դիրքերը: Տուժածներ չկան: Ղարաբաղյան ուժերը պատասխան գործողությունների չեն դիմել:

«Ռուսաստանի եւ միջազգային կազմակերպությունների միջնորդական ջանքերի շնորհիվ ղարաբաղյան ճակատներում հաստատված անդորրը հակամարտության թուլացման հեռանկարներ է բացում, ասաց ԼՂՀ պաշտպանության բանակի հրամանատարի տեղակալ, գեներալ Քրիստափոր Իվանյանը: Սակայն, դեռեւս չի հասել այն պահը, որ հնարավոր լինի լիովին վերացված համարել Լեռնային Ղարաբաղի ազգային անվտանգության շահերին սպառնացող բոլոր գործոնները»: Այս մասին են վկայում նաեւ ԼՂՀ ռազմական հետախուզության տվյալները, որոնց համաձայն, Ադրբեջանը շարունակում է հարձակողական բնույթի սպառազեն զենք, որը էապես գերազանցում է պաշտպանական կարիքները: Պաշտպանության բանակի շտաբը հավաստի տեղեկություններ ունի այն մասին, որ Ադրբեջանը Ուկրաինայից ներմուծել է 20 T-72 տիպի տանկ: Այդ տեղեկությունների համաձայն, չեն դադարում Թուրքիայի կողմից հրետանային արկերի եւ հակատանկային ականների մատակարարումները: «Ռազմական ներուժի նկատելի ահագնացումը եւ դրա արդիականացման ջանքերը վկայում են, որ Ադրբեջանում պահպանվում է բարձր ռազմականացումը ուղղված շրջանում իրադրության լուրջ ապակայունացմանն ու ղարաբաղյան խնդիրը ուժային դիրքերից լուծելուն», նշել է գեներալը:

Նույն աղբյուրների համաձայն, Շահումյանի շրջանի ադրբեջանական կազմավորումները շարունակում են ավերել հայկական պատմական հուշարձանները գնդացիրներից, հրետանուց եւ տանկերից ոչնչացնելով եկեղեցիների գմբեթները, տանկերով եւ տրակտորներով հողին հավասարեցնելով հայկական գերեզմանատները: Եւ սա այն դեպքում, երբ Ղարաբաղի իշխանությունները ջանք չեն խնայում Շուշիի իսլամական մշակույթի հուշարձանները վերականգնելու համար:

ՀԱՄԱՌՈՏ

Ամբաստանյալը հայտնի՞

ԲԵՅՐՈՒԹ, 14 ՀՈՒՆԻՍ, WSJ: Լիբանանի դատարաններից մեկում օրերս տեղի է ունենում պաղեստինցի ահաբեկիչ Յուսեֆ Շաաբանի դատավարությունը: Երեկվա նիստում վերջինս հայտարարեց, թե ինքն է անձամբ 1988 թ.-ին պայթեցրել Շոտլանդիայի վերեւ թռիչք կատարող ամերիկյան «Պան Ամ» ընկերության օդանավը: Սակայն դատական իշխանությունների եւ զոհերի հարազատների կարծիքով այդ խոստովանությունը իրական հիմքեր չունի: Շաաբանը, որ պաղեստինյան ահաբեկիչ Աբու Նիդալի կազմակերպությունից է, դատվում է վերջերս Բեյրութում սպանված հորդանանյան դիվանագետի գործով:

Թայֆուն Չինաստանում

ՊԵԿԻՆ, 14 ՀՈՒՆԻՍ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Անցած շաբաթ Հարավային Չինաստանի Գուանդունի նահանգում թայֆունի հետեւանքով զոհվածների թիվը հասել է 58-ի: Եւս մեկուկես տասնյակ գուանդունցիներ անհետ կորած են: Ընդհանուր առմամբ ջրհեղեղներից տուժել է 4,6 մլն մարդ: Նյութական վնասը գնահատվում է 690 մլն դոլլար:

Եմեն. Փոխադարձ մեղադրանքներ

ԿԱՀԻՐԵ, 14 ՀՈՒՆԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ: Հակամարտ կողմերը հանդես են եկել զինադադարի խախտման փոխադարձ մեղադրանքներով: Հրադադարը, որը հինգերորդն է մայիսի 4-ին սկսված քաղաքացիական պատերազմում, մի քանի ժամ էլ չտեւեց: Սանան հայտարարեց, որ հարավցիները շարունակում են գրոհները հյուսիսի զորքերի դիրքերի վրա: Հարավցիների պաշտպանության նախարարության ներկայացուցիչն իր կողմից երկուշաբթի լրագրողներին հաղորդեց «քաղաքի եւ երկրի հարավում գտնվող բնակավայրերի վրա չդադարող օդային հարձակումների մասին»:

ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄ

Հայ-ադրբեջանական խորհրդակցություններ Մոսկվայում

ՄՈՍԿՎԱ, 14 ՀՈՒՆԻՍ, ՓԱՍՏ: Մոսկվայում շարունակվում են Ռուսաստանի, Հայաստանի եւ Ադրբեջանի ռազմական փորձագետների բանակցությունները, որոնք կոչված են հայ-ադրբեջանական հակամարտության կարգավորման խաղաղ ճանապարհներ որոնել: Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարության մամուլ կենտրոնի ղեկավար Ազադ Իսազադեի հաղորդման համաձայն, Ադրբեջանը պահանջում է փոփոխություններ մտցնել այժմ հրապարակի վրա գտնվող կարգավորման ծրագրում: Առաջին հերթին պահանջվում է, որպեսզի հայերը ազատեն գրավված տարածքները մինչեւ դիտորդների ժամանումը: Ադրբեջանը պնդում է նաեւ, որ ԱՊՀ ռազմական դիտորդները տարածաշրջան պետք է ժամանեն ԵԱՀԽ դիտորդների հետ միաժամանակ:

Հայկական կողմն իր հերթին առաջին պլան է մղում ռուս դիտորդների ժամանումը, որից հետո զորքերը պետք է հետ քաշվեն 10-15 կմ, դրանից հետո միայն կարող են ազատվել գրավված տարածքները:

ԲԵՅՐՈՒԹ

Լիբանանի իշխանություններն արգելեցին ՀՅԴ-ի հանրահավաքը

ԲԵՅՐՈՒԹ, 14 ՀՈՒՆԻՍ, ՍԵՓ. ԹՂԹ.: Երեկ, այն պահին, երբ Լիբանանի մայրաքաղաքի արվարձաններից Նակկաշի բարձունքում պաշտոնական բացումն էր կատարվում Հայաստանի Հանրապետության դեսպանատան, ՀՅ Դաշնակցության Լիբանանի ԿԿ-ը կազմակերպել էր բողոքի հանրահավաք հայահոծ Բուրջ Համուդի ... տարածքում գտնվող մարզադաշտում: Բողոքն ուղղված էր, ինչպես նշել էինք նախապես, դեսպանատան բացմանը Թուրքիայի դեսպանի հրավիրման, Հայաստանի իշխանությունների կողմից Հայ դատի անտեսման փաստի դեմ: Սակայն, վերջին պահին, Լիբանանի ներքին գործերի նախարարության հրահանգով, հանրահավաքն արգելվեց ու չկայացավ:

Ինչ վերաբերում է բուն բացման արարողությանը, այն տեղի ունեցավ ըստ ծրագրի: Հայաստանի Հանրապետության արտգործնախարար Վահան Փափազյանը եւ Լիբանանի արտգործնախարար Ֆարես Բույեզն այդ առթիվ ճառեր փոխանակեցին, որից հետո դեսպանատան վրա բարձրացվեց եռագույն դրոշը: Բացի ՀՅԴ-ից եւ տեղի Ազգային առաջնորդարանի ներկայացուցիչներից, որոնք վերոնշյալ պատճառով բացակայում էին, հանդիսությանը մասնակցում էին լիբանանահայ ... մյուս բոլոր կազմակերպությունների եւ մարմինների ներկայացուցիչները: Ներկա էին նաեւ Ռուսաստանի, Միացյալ Նահանգների, Ֆրանսիայի, Չինաստանի, Արգենտինայի եւ այլ երկրների դեսպաններ: Թուրքիայի դեսպանը բացակայում էր: (Այս մասին ավելի մանրամասն թղթակցությունը կարդալ առաջիկա համարում):

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

տեղական

ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄ

Այլընտրանքի բացակայությունը թուլության նշան է

Սկիզբը էջ 1

Որքան էլ զարմանալի է, սակայն Հեյդար Ալիեւը համարձակություն ունեցավ մերժել մոսկովյան խաղաղարար ծրագիրը նույնիսկ այն ժամանակ, երբ Պավել Գրաչովը հատուկ այդ նպատակով մեկնել էր Բաքու: Այն նույն Գրաչովը, որն այսօր նախկին Խորհրդային Միություն կոչվող տարածքի ոչ ռուսական հատվածներում հասկանալի պատճառներով համարվում է ամենահզոր մարդը, եւ որը անկեղծության պոռթկման պահերից մեկի ժամանակ Ադրբեջանի պաշտպանության նախարար Մամեդռաֆի Մամեդովի վրա մաս էր բաժի տվել` թե «չլինի՞ կարծում ես, թե իսկապես պաշտպանության նախարար ես»: Ճիշտ է, այդ նույն խոսքերը նա կարող էր ասել նաեւ ԱՊՀ երկրների բոլոր պաշտպանության նախարարներին, սակայն դա ոչինչ չի փոխում: Եւ երբ այսքանից հետո Ադրբեջանը մերժում է ռուսական ծրագիրը, ապա դա խոսում է ոչ թե Ադրբեջանի անհեռատեսության, այլ ուժի մասին: Կարո՞ղ է արդյոք Հայաստանն իրեն թույլ տալ ինչ-որ մեկին մերժելու շքեղությունը: Չի կարող: Իսկ Ադրբեջանը որոշակի առավելություն ունի, եւ նրա արեւմտյան կնքահայրերը խոստանում են Ադրբեջանին քաղաքական անկախություն` ռուսական ազդեցության գոտուց դուրս, տնտեսական բարգավաճում եւ սահմանների անձեռնմխելիություն: Պայմանով, իհարկե, որ Ադրբեջանը շարունակի դիմադրել ռուսների վերադարձին:

Իսկ ռուսները վերադառնալու են, եւ այստեղ երկու կարծիք լինել չի կարող: Դրան է ձգտում եւ Ռուսաստանը, որի համար Ադրբեջանի կորուստը կնշանակեր Թուրքիայի ներխուժում Հյուսիսային Կովկաս եւ Միջին Ասիա, եւ Իրանը, որը իրանա-ադրբեջանական սահմանում կցանկանար տեսնել ռուսական զորքեր (ինչը կխոչընդոտեր երկու Ադրբեջանների մերձեցմանը), եւ Հայաստանը, որի համար ռուսների վերադարձն Ադրբեջան կնշանակեր խաղաղության հաստատում` թեկուզ անկանխատեսելի հետեւանքներով: Ռուսները վերադառնալու են, սակայն գոյություն ունի նրանց վերադարձի երկու հնարավոր ճանապարհ: Կամ դա կարվի ղարաբաղա-ադրբեջանական պատերազմի շարունակման գնով, եւ նոր շրջանների կորստյան վտանգի առաջ հայտնված Ադրբեջանն ստիպված կլինի ի վերջո ընդունել ռուսական խաղաղարար ծրագիրը, կամ ռուս-ադրբեջանական ձգձգվող առեւտուրն ի վերջո կավարտվի հաջողությամբ, եւ հայկական շահերը կրկին կհայտնվեն արժեզրկվող մանրադրամի դերում: Խնդիրն այն է, որ երկու դեպքում էլ ռուսների վերադարձն իրականանալու է հայերի հաշվին, եւ նույնիսկ այլընտրանքի բացակայությունը չի արդարացնում ռուսների վերադարձի նկատմամբ Հայաստանում տիրող համընդհանուր խանդավառությունը: Նույնիսկ ամենահեռատես քաղաքագետներն այսօր չեն կարող ասել, թե ինչ կլինի, երբ ռուսները վերադառնան: Եւ ուրախանալ, որ ղարաբաղյան ուժերի հաջողությունների շնորհիվ ռուսների շանսերը մեծանում են, կնշանակի մինչեւ վերջ տրվել այն խաղին, որում հայկական կողմի կրավորական դերն ամենեւին պատիվ չի բերում, եթե նույնիսկ կատարվում է անթերի:

Ի տարբերություն Ադրբեջանի, Հայաստանն այլընտրանք չունի: Իսկ այլընտրանքի գոյությունը միշտ էլ մեծ առավելություն է: Սա նշանակում է, որ այս պատերազմում ոչ հայկական կողմի դիրքերն են այնքան ամուր, որքան կարող է թվալ, ոչ Ադրբեջանի դիրքերն են այնքան թույլ, ինչքան սովորաբար ներկայացվում է: Պատերազմն ավարտվում է ոչ թե այն ժամանակ, [illegible] կողմերից մեկը [illegible] է, այլ այն ժամանակ, երբ կողմերից մեկն իրեն պարտված է ճանաչում: Այլ կերպ ասած, այս հողի վրա ապրող ժողովուրդը կամ պետք է հրաժարվի բնական մահով մեռնելու իրավունքից, կամ հաշվի առնի այն իրականությունները, որոնք նույնքան տհաճ են, որքան թմրածությունից հետո ընկալվող դառը ճշմարտությունը:

Ա. Ռ.

Երեկ խորհրդարանը կիսադատարկ դահլիճում շարունակեց Սահմանադրության նախագծերի քննարկումը: Եւ երբ նիստի սկզբում 124 պատգամավոր գրանցվեց, անհրաժեշտ քվորումը ապահովվեց, ապա նիստի ընթացքում 124-ը երբեմն իջավ 47-ի, երբեմն էլ նույնիսկ 35-ի: Խորհրդարանականներից ոմանք (եթե ոչ մեծ մասը) այս երեւույթը պատճառաբանում են այն իրողությամբ, թե պատգամավորներն իրենց սենյակներում նստած ռադիոհեռարձակումների միջոցով հետեւում են քննարկումներին: Սակայն ի՞նչ արդյունք կարող են տալ նման «լսումները» եւ այն էլ այնպիսի լրջություն պահանջող հարցում, ինչպիսին Սահմանադրությունն է, երբ պատգամավորը, թերթ կարդալով կամ սուրճ ըմպելով, ի միջի այլոց պետք է հետեւի այդ ընթացքին եւ վերջում, որեւէ նոր բան չավելացնելով իր ունեցած պատկերացումներին, քվեարկի այս կամ այն նախագծի օգտին:

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

«Միասնական տարբերակի հիմք կարող է դառնալ վեցյակի նախագիծը»

Այդ իմաստով, հատկանշական էին նմանատիպ մթնոլորտում ընթացող հարցուպատասխանները: Երեկ առաջին պատասխանողի դերում էր վեցյակի նախագիծը ներկայացնող Վլադիմիր Նազարյանը:

Վլադիմիր Նազարյանի ամենակարեւոր հայտարարություններից մեկն այն էր, որ միասնական տարբերակի համար հիմք կարող է դառնալ վեցյակի նախագիծը: Այդ առումով նա հնարավոր համարեց եղած նախագծերից մեկը սինթեզելու գաղափարը, բայց նաեւ նշեց, որ դա հնարավոր կլինի «իրավագիտական տարածքում» եւ ոչ քաղաքական:

Բացի այդ, մի անգամ եւս հաստատվեց, որ ներկա պայմաններում ամենահամարժեք տարբերակը խորհրդարանական կառավարման համակարգն է:

Ըստ որում, նրա ասելով, կառավարման համակարգը ոչ թե տարբերվում է նախագահի անմիջական կամ ոչ անմիջական մանդատ ունենալու, այլ այն պարագայով, թե ո՞վ է կազմում կառավարությունը:

Վլադիմիր Նազարյանը հերքեց նաեւ Ռաֆիկ Պետրոսյանի այն պնդումը, թե ՀՌԱԿ-ը հատուկ կարծիք է ցուցաբերել, պահանջելով նախագահին տալ առաջնային մանդատ, սակայն այդ մասին զեկուցողը մոռացել է եւ չի նշել: Ավելին, նա նշեց, թե իրենց վեցյակի տարբերակը ընդունվել է փոխզիջումային ճանապարհով, եւ այդ տարբերակի տակ իր ստորագրությունն է դրել նաեւ ՀՌԱԿ անդամը:

«Դա ձեր ներկուսակցական գործն է, եւ մեզ մի խառնեք», ասաց պրն. Նազարյանը: Ի դեպ, Պարույր Հայրիկյանը նույնպես հայտարարեց, թե ԱԻՄ-ը կմիանա վեցյակին, եթե նախագահին տրվեր առաջնային մանդատ:

Անդրադառնալով վեցյակի Սահմանադրության նախագծում տեղական ինքնակառավարման խնդրին, նա այն համարեց «գլոբալ ժողովրդավարության երաշխիք»: Որպես Սահմանադրական հանձնաժողովի նախագծի թերություն նշվեց այն փաստը, որ նախագահը պատասխանատվության պետք է ենթարկվի ոչ միայն ծանր հանցագործություն կատարելու, այլեւ Սահմանադրության պահանջները խախտելու դեպքում:

Եւ հետո ի՞նչ է նշանակում միայն ծանր հանցագործության դեպքում: Ի՞նչ է, միջին չափերի հանցագործությունները թույլատրելի՞ են:

Այնուհետեւ Քրիստոնեա-դեմոկրատական կուսակցության նախագիծը ներկայացրեց Մելսակ Գաբրիելյանը, որի առաջին հայտարարություններից մեկն էլ այն եղավ, որ Հայաստանում գրաքննությունը չպետք է թույլատրել:

Աջակցելով ֆեդերատիվ հանրապետության կառուցվածքը, նա նշեց, թե Հայաստանում պետք է լինեն 5 աշխարհ` Սյունիք, Գուգարք, Շիրակ, Արարատ եւ Գեղարքունիք: Նրանից հետո կոմկուսի նախագիծը ներկայացնող Յունգե Խառասյանը հիմնարար համարեց երկու սկզբունք. «ամբողջ իշխանությունը խորհուրդներին» եւ «սոցիալական հավասարության հասարակական ստեղծում»: Պատգամավոր Վիգեն Խաչատրյանը ներկայացնելով 6 պատգամավորների աջակցությանն արժանացած նախագիծը, նշեց, որ իրենց տարբերակի հիմքում ընկած է հավասարակշռված նախագահական տարբերակը: Այսօրվա նիստում հարցումները կվերաբերեն հենց այդ նախագծին:

ՅԱԿՈԲ ԱՍԱՏՐՅԱՆ

ՀԱՄԱՌՈՏ

Վանաձոր. Կայունացման ծրագիրն իրագործվում է

Վանաձորի քաղգործկոմում մշակվել է սոցիալ-տնտեսական կայունացման ծրագիր, որին էր նվիրված քաղխորհրդի նախագահի խորհրդական Արթուր Սաֆոնցի երեկ կայացած ասուլիսը: Ծրագիրը թույլ է տալիս քաղխորհրդի անդեֆիցիտ բյուջեի պայմաններում պահպանել տարբեր բնագավառների վերահսկելիությունը. այն հնարավորություն է տալիս ստեղծել նյութական լրացուցիչ ռեսուրսներ, առանձնացվել են այն հիմնարկ-ձեռնարկությունները, որոնք առաջնահերթ նշանակություն ունեն ե՛ւ քաղաքի, ե՛ւ հանրապետության համար եւ որոնց արտադրանքի իրացմամբ ստեղծվում է արտարժութային եկամուտ: Ծրագրում հատուկ տեղ է հատկացված սոցիալապես անապահով խավերը դասակարգելու եւ մարդասիրական օգնության բաշխումն ավելի արդարացի կազմակերպելու խնդրին: Վերջինիս ֆինանսավորումը հանձն է առել «Ագնավուր Հայաստանին» կազմակերպությունը: Ըստ ծրագրի, մինչեւ այս ամսվա վերջը, քաղաքի կենսապահովման ծառայությունների տրանսպորտային միջոցները կանցնեն խտացված գազով աշխատանքի, որը թույլ կտա վառելանյութի ծախսերը կրճատել 8 անգամ: Հիմնական շեշտը ծրագրում դրվել է խնայողության ռեժիմն առավելագույնս խստացնելու վրա:

ՄԱՌՎԵԼ ՄԻԿՈՅԱՆ

Տաշիր. Երկու հոգի խեղդվեցին լճակում

ԵՐԵՎԱՆ, 14 ՀՈՒՆԻՍ, ՍՆԱՐԿ: Երեկ, հունիսի 13-ին, Հայաստանի Տաշիրի շրջանի Սարատովկա գյուղում լճակում լողալիս խեղդվել են երկու տեղացի բնակիչներ: Ինչպես հաղորդեցին Հայաստանի Հանրապետության արտակարգ իրավիճակների պետվարչությունում, ջրասույզ եղածների դիակները որոնելու համար այնտեղ էին մեկնել «Սպիտակ» փրկարար ջոկատի ներկայացուցիչները: Հայաստանի Հանրապետության Հայջրփրկի ծառայության պետ Գեորգի Նալբանդյանը հաղորդեց, որ անցյալ տարի այդ հանրապետական ծառայության ջանքերով 103 մարդ էր փրկվել, իսկ այս տարի արդեն 52: Ամբողջ 1993 թ. ընթացքում Հայջրփրկի կողմից վերահսկվող հանրապետության ջրամբարներում խեղդվել էր ընդամենը երեք մարդ: Ներկայումս Հայաստանի տարածքում գործում են 28 փրկարար կայան եւ մոտ 20 փրկարար կետ:

Հեղեղ Կարմիր բլուրում

ԵՐԵՎԱՆ, 13 ՀՈՒՆԻՍ, ՍՆԱՐԿ: Հունիսի 12-ի առավոտյան, ջրի մի հուժկու շիթ ճեղք գցելով Կարմիր բլուր կայարանի տարածքում գցված ջրատարում, հեղեղեց մոտ 800 քմ կայարանամերձ հողեր եւ երկաթուղու մի մասը: Ժամանակավորապես խափանվեց գնացքների երթեւեկությունը Երեւան-Էջմիածին ուղեհատվածում: Ինչպես հաղորդեցին Հայաստանի Հանրապետության արտակարգ իրավիճակների վարչության մամլո կենտրոնում, մի քանի ժամ անց վթարը վերացվել էր: Հետեւանքները հաղթահարվում են: Տուժածներ չկան:

ՓՈՍՏ

Հաղթանակի օրը չեղյալ չի համարվել

Վերջերս խմբագրության հասցեով նամակ ստացվեց Վլադիկավկազից, որի հեղինակը, Հայրենական պատերազմի մասնակից Միխայել Բեջանյանը բողոքում է, որ Հայաստանը պաշտոնապես չի նշում Հաղթանակի օրը` մայիսի 9-ը: Թեեւ հասկանալի պատճառներով նամակը ստացվեց մեծ ուշացումով, այնուհանդերձ որոշեցինք անդրադառնալ դրան: Նամակում, որն, ի դեպ, ուղղված է նաեւ Հայաստանի իշխանություններին, մասնավորապես ասվում է. «...Մի՞թե կարծում եք, թե այդ պատերազմում ֆաշիզմի հաղթանակը չէր հանգեցնի նաեւ հայ ժողովրդի ոչնչացմանը, ուստի եւ հայերը պաշտպանում էին ոչ թե իրենց, այլ ուրիշի հայրենիքը: Որքան ինձ հայտնի է պատմությունից, 1915-17 թթ. հայկական ցեղասպանության մեխանիզմը թուրքերին առաջարկվել է նույն գերմանական իմպերիալիզմի կողմից: Եւ հայերը պատմության այդ մասը չեն մոռացել»:

Պարզապես տեղեկացնենք հարգարժան վետերանին, որ թեեւ Հայաստանի Գերագույն խորհուրդն առայժմ որոշում չի ընդունել մայիսի 9-ը տոնական օր համարելու վերաբերյալ, սակայն այդ հարցը ոչ թե վերջնականապես լուծված է, այլ պարզապես հետաձգված: Իսկ հանրապետության իշխանությունները կառավարական մակարդակով նշել են Հաղթանակի օրը ողջ հանրապետությունում: Հայ ժողովուրդն այս հաղթանակի մեջ մեծ ավանդ ունի, եւ Հայաստանում Հաղթանակի օրը երբեք չեղյալ չի համարվել:

ՊՐԱՀԱ

ԵԱՀԽ ավագ պաշտոնյաների հավաք

ՊՐԱՀԱ, 12 ՀՈՒՆԻՍ, ՓԱՍՏ: Հունիսի 13-ին Պրահայում բացվեց ԵԱՀԽ ավագ պաշտոնյաների կոմիտեի հերթական նիստը: Քննարկվելու են Միավորված ազգերի կազմակերպության, ՆԱՏՕ-ի եւ այլ միջազգային կազմակերպությունների հետ ԵԱՀԽ-ի համագործակցության ուղիներն ու մեխանիզմները: Ավագ պաշտոնյաները պատրաստվում են անդրադառնալ նաեւ Բոսնիայում, Լեռնային Ղարաբաղ[illegible] եւ այլ թեժ [illegible] տիրող իրավիճակին: Միաժամանակ կքննարկվի տարեվերջին Բուդապեշտում կայանալիք ԵԱՀԽ տեսչական կոնֆերանսի նախապատրաստական աշխատանքի ընթացքը:

Հայաստանից ԵԱՀԽ ավագ պաշտոնյաների կոմիտեի նիստին մասնակցում են ՀՀ արտաքին գործերի նախարարության Հյուսիսային Ամերիկայի վարչության պետ Վարդան Ոսկանյանը եւ Նաիրա Մելքումյանը:

ԷԿՈԼՈԳԻԱ

Սեւանի նվազագույն մակարդակը չի կրկնվի

Ըստ ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության ջրային տնտեսության գլխավոր վարչության տվյալների, վերջին շրջանում Սեւանի ամենացածր մակարդակը գրանցվել է 1987 թ.-ին` 1897 մ (ծովի մակարդակից բարձր): Դրանից հետո մեծ ծավալի շինարարական աշխատանքների կատարմամբ եւ հատկապես Մխչյանի եւ Արեւշատի ջրհան կայանների շահագործմամբ հաջողվել 1988-ի [illegible] հուլիսի 31-ի դրությամբ [illegible] գրանցվել է Սեւանի մակարդակի 10 սմ բարձրացում: Լճի մակարդակի բարձրացմանը նպաստել է նաեւ Արարատի, Մասիսի, Արտաշատի, Էջմիածնի շրջանների ոռոգման ցանցը Սեւանից առանձնացնելը, որով Սեւանի ջրօգտագործումը 700 մլն. խմ-ից իջել է 240-260 մլն. խմ-ի: 1987-ից հետո Սեւան-Հրազդան կասկադի աշխատանքների համար ջուրը Սեւանից բաց էր թողնվում միայն ոռոգման շրջանում: 1991-ի հունվարի 1-ի տվյալներով Սեւանի մակարդակը կազմել է 1897,90 մ, 1992թ. [illegible] հանրապետության էներգաճգնաժամը մեղմելու նպատակով Սեւանի ջուրն սկսել է օգտագործվել էներգիայի արտադրության նպատակով: 1993-ին ոռոգման եւ էներգետիկ նպատակներով Սեւանից բաց է թողնվել 1,5 մլրդ. խոր. մ ջուր: Միաժամանակ Մխչյանի եւ Արեւշատի ջրհան կայանների աշխատանքը [illegible] է էներգախնայման նպատակով եւ 17 տոկոսով մեխանիկական ոռոգումից անցում է արվել ինքնահոսի: Արդյունքում 1994-ին 1993-ի նույն ժամանակաշրջանի համեմատությամբ լճի մակարդակը նվազել է 50 սմ-ով: 1987-ի համեմատությամբ այս տարի Սեւանի մակարդակը բարձր է 47 սմ-ով: «Մենք հույս ունենք, որ անհրաժեշտ ֆինանսավորման դեպքում 1-2 տարի հետո Որոտանից Սեւան ջրատարը կգործարկվի», ասաց ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության ջրային տնտեսության գլխավոր վարչության պետ Հրաչ Խաչատրյանը:

ՆՏ

ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԱԶԱՏԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության Դ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
Ֆաքս 562941, AT&T (7-8852) 151065
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ / 529221
Տնօրէն
ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ / 562863
A STYLE համակարգչային ծառայութիւն / 581841
Ոճը եւ տառաձեւերը ՊՕՂԷԼ ՂԱԼԱՅՃԵԱՆԻ
Apple Macintosh համակարգչային սարքաւորումը «Ազգ» թերթի
Azg
armenian daily
LIBERAL DEMOCRATIC NEWSPAPER
Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010
Published in U.S.A. by AZG Publishing Co.,
22122 Sherman Way, Suite 203, Canoga Park, CA 91303, Call (818) 598-0423 Fax (818)340-9819 for subscription rates.
Publisher - Հրատարակիչ
Dr. Krikor Krikorian -
Դոկտ. Գրիգոր Գրիգորեան
Executive Director - Տնօրէն
Vartan Karaoghlanian -
Վարդան Գարաօղլանեան
Production Manager -
Raffi Shoubookian
Արտադրութիւն
Րաֆֆի Շուպուքեան
«ԱԶԳ» օրաթերթը հաղորդվում է ՍԱՆ «ԱՐՄԻՆԿՈ» ՍՊԸ-ի համակարգչային կապով
Հեռախոս 7-8852-281425
Ֆաքս 7-8852-285082
E-MAIL INTERNET: ROOT
YEREVAN @ REX. IASNET. COM

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Ղրիմ-ուկրաինական օրենքների պատերազմի ֆոնի տակ, որը քիչ մնաց բերակզին հասցնի իսկական պատերազմի եզրին, գրեթե աննկատելի մնաց Հոգեպես մեծավոր ժողովուրդների ասամբլեայի ստեղծումը:

Նրա մասնակիցների խոսքերով, «շարժումը միջազգային հասարակական կազմակերպություն է, որի հիմնական նպատակն է՝ վերածնել մշակութային եւ հոգեւոր տարածքները»: Այդ ոչինչ չարտահայտող կանխադրույթի ետեւում քաղաքական ռաջացումը, որը ձգվում է Բալկաններից մինչեւ Կովկասի միջուկը: Նրանց մեծամասնությունը միմյանց միջեւ կնքել է երկկողմ պայմանագրեր, փորձ է փոխանակում, երբեմն զենք եւ զինյալներ: «Մեծ» երկրների միջեւ միջպետական հարաբերությունների կայացումը միության բոլոր մասնակիցների համար քաղաքական մահ է նշանակում: Եւ ուստի նրանք ամենից քիչ են շահագրգռված իրավիճակի եւ ներկայիս սահմանների կայունությամբ, որոնց անփոփոխությունը հռչակսկզբունքներին», քան էության առաջ են քաշում միայն «ազգերի ինքնորոշման իրավունքը», ամբողջությամբ արհամարհելով «տարածքային ամբողջականության» սկզբունքը: Սակայն վերջերս «Հոգեպես մեծավորները» սկսում են օգտագործել երկու սկզբունքներն էլ՝ առաջինը իրենց, երկրորդը՝ «Հոգեպես հեռավորների» (Կոսովոյի ալբանացիների, քուրդ-կիպրոսցիների, ղրիմյան թաթարների, չեչենների) նկատմամբ: Ի դեպ, չճանաչված հանրապետությունների ստեղծվող կազմակերպու-

ՉՃԱՆԱՉՎԱԾ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Եվրոպայի «սեւ անցքերը»

Չճանաչված պետությունների կոալիցիան մարտահրավեր է նետում սահմանների անփոփոխության հելսինկյան սկզբունքներին

նոր բլոկի ստեղծման պատմականորեն փորձն է, որը միավորում է այսպես կոչված «արեւելաքրիստոնեական աշխարհը» Բանյա-Լուկայից մինչեւ Վլադիվոստոկ եւ Մուրմանսկից մինչեւ Ադիս-Աբեբա: Շրջանակների լայնությունը բացատրվում է շարժման մասնակիցների կազմով: Այստեղ, Սիմֆերոպոլի ասամբլեայի աշխատանքներին մասնակցեցին Հայաստանի, Ռուսաստանի, Ուկրաինայի, Միութենական Հարավսլավիայի, Սերբիայի Կրայինայի Հանրապետության, Հյուսիսային եւ Հարավային Օսիայի, Լեռնային Ղարաբաղի եւ Մերձդնեստրի ներկայացուցիչները: Որպես դիտորդ ներկա էր... Երզրումյան:

«Ուղղափառ աշխարհի» շրջանակներն այստեղ, մի կողմից, չափազանց նեղ են, այնտեղ, օրինակ, չեն մտնում հայերը, որոնք եղել են շարժման նախաձեռնողները (նրանք, ինչպես հայտնի է, ոչ թե ուղղափառ են, այլ միաբնակ): Մյուս կողմից, ուղղափառ են նաեւ ռումինացիները, որոնք Մերձդնեստրի նկատմամբ այնքան էլ ջերմ վերաբերմունք չունեն, եւ վրացիները, որոնք այնքան էլ հաշտ չեն օսերի նկատմամբ: Այս ամենը ակնհայտորեն նշում է նոր միավորման նախեւառաջ քաղաքական, այլ ոչ թե մշակութա-կրոնական բնույթը: Եւ այդ կապակցությամբ ամենակարեւորն այն է, որ ասամբլեան դարձել է լեգալ առաջին դաշինքը, որի կազմի մեջ մտել են համաշխարհային հանրության կողմից չճանաչված պետական գոյացումները: Հատկանշական է նաեւ, որ միայն այդ գոյացումներն են շարժման մեջ ներկայացված «պետական» մակարդակով:

Ինքնահռչակ հանրապետությունների միությունը համընդհանուր ինքնիշխանացման դարաշրջանում նշանավորեց չճանաչված գաճաճ պետությունների նոր առանցքի ավել է 1975 թվականի Հելսինկյան կոնֆերանսի եզրափակիչ ակտով:

Ավելին, «գաճաճները» արդեն վաղուց դարձել են մեծ երկրների ճնշման հզոր գործիք: Նախեւառաջ Ռուսաստանի վրա, որտեղ նրանց ներկայացուցիչները դաշնակիցներ են գտնում ռեւանշիստ արմատականների մեջ: Պատահական չէ նաեւ, որ շարժման սահմանադրական համաժողովը տեղի ունեցավ Ղրիմում, որի նախագահ Յուրի Մեշկովը շարժման կազմկոմիտեի անդամներից մեկը, նաեւ ասամբլեայի ստեղծման նախաձեռնողն էր: Նոր առճակատումը Ղրիմում ռեւանշիստներին թույլ կտա էլ ավելի ամրապնդել իրենց դիրքերը Ռուսաստանում, իսկ «չճանաչվածներին»՝ եւս մի քայլով հեռանալ իրենց «մետրոպոլիաներից»:

Ի դեպ, «հոգեպես մեծավորները» մտադիր չեն բավարարվել ասամբլեայով: Լեռնային Ղարաբաղի առաջնորդ Ռոբերտ Քոչարյանի խոսքերով, մոտ ժամանակներս չճանաչված պետություններից կստեղծվի արդեն չճանաչված պետությունների մի կազմակերպություն, որի հետ «ստիպված կլինեն հաշվի նստել եւ ՄԱԿ-ը, եւ ԵԱՀԽ-ն»:

Նման կազմակերպությունները, անշուշտ, կոչնակներ են «Հելսինկյան խաղաղության» համար, որտեղ նրանց համար տեղ չի նախատեսված, եւ որոնց վաղ թե ուշ անհրաժեշտ կլինի պատասխանել: Չէ՞ որ ձեւանալ, թե «չճանաչվածների կոալիցիան» գոյություն չունի, նշանակում է, քան էության, հաշտվել նրանց գոյության հետ, ընդունել միջազգային քաղաքական տարածում «սեւ անցքերի» երեւան գալը, որոնք ենթակա չեն միջազգային ոչ մի իրավական ինստիտուտի:

Մինչեւ վերջերս գործնականում բոլոր չճանաչված հանրապետությունները, ընդգծելով իրենց դավանությունը «միջազգային իրավունքի

...թյան մեջ դժվար թե հրավիրվեն չճանաչված Չեչնիան եւ Հյուսիսային (թուրքական) Կիպրոսը:

Իհարկե, այս բոլորը յուրաքանչյուր մասնակցի կողմից մեկնաբանվում էր իր ցանկացած ձեւով: Այնուամենայնիվ, «միջազգային լավ տոնի կանոնները» խախտել ոչ ոք չէր վճռում: Պատահական չէր, որ «հոգեպես մեծավորների» Ղրիմի վերջին հանդիպման ժամանակ բացակայում էին Հունաստանի եւ Կիպրոսի պատվիրակությունները, քանի որ, ճանաչելով Ղրիմի, Մերձդնեստրի, Լեռնային Ղարաբաղի, Խորվաթիայի եւ Բոսնիայի սերբական համայնքների ինքնորոշման իրավունքը, նրանք հայտնվում են երկիմաստ վիճակում ինքնահռչակ «Հյուսիսային Կիպրոսի Թուրքական Հանրապետության» հարցում:

Ոչ պակաս երկմիտ կացության մեջ են հայտնվում նաեւ այլ երկրները: Ուկրաինայի համար դա կարող է նշանակել պառակտում կաթոլիկ Արեւմուտքի «հոգեկան հեռավորության» պատճառով: Հարավսլավիան միանգամից սասանում է իր ներսում երկու «օտարների», ալբանական Կոսովոյի եւ հունգարական Վոյեւոդինայի, էլ չխոսելով մուսուլմանական Սանջակի մասին: Իսկ Ռուսաստանի բազմաթիվ ինքնավարությունների մասին չարժե խոսել:

Բացառված չէ, որ այս ամենի իրական հետեւանքը դառնա «մետրոպոլիաների» մերձեցումը ընդհուպ մինչեւ հակադաշինքի ծագումը՝ ի դեմս Ուկրաինայի, Ադրբեջանի, Վրաստանի, Ղազախստանի, Մոլդովայի, Թաթարստանի եւ այլն: Եւ վերջին հաշվով՝ «Հելսինկյան խաղաղության» կործանումը եւ միջազգային հարաբերություններում ուժի իրավունքի աստիճանաբար հաղթանակը:

- *«Մոսկովսկիե նովոստի»*
5 հունիս, 1994 թ.

ՎՐԱՍՏԱՆ

Կռիվներ ընտրական տեղամասերում

ԹԲԻԼԻՍԻ, 13 ՀՈՒՆԻՍ, ՄՆԱՐՔ: Կիրակի, հունիսի 12-ին, Վրաստանի բարձրագույն օրենսդիր մարմնի լրացուցիչ ընտրություններն անցան ընտրությունների մասին օրենքի ամենակոպիտ խախտումներով, այսօր հայտարարեց հանրապետական խորհրդարանի փոխնախագահ Վախթանգ Ռչեուլիշվիլին: Վերջինս պատմեց այնպիսի փաստերի մասին, որոնք կասկածի տակ են դնում կայացած ընտրությունների օրինականությունը:

Նրա ասելով, օրինակ, կազմ- հանձնաժողովի նախագահն ու փոխնախագահը այդ օրը ստիպված էին թողնել իրենց աշխատատեղերը: Որոշ ընտրատեղամասերում լուրջ բախումներ էին տեղի ունեցել, իսկ դրանցից երկուսում նույնիսկ հրազեն էր գործի դրվել: Բանն այնտեղ էր հասել, որ պատգամավորության թեկնածուները սկսել էին միմյանց մեղադրել ընտրողների լրացուցիչ ցուցակներ սարքելու նպատակով զինված կազմավորումներ օգտագործելու մեջ:

Վախթանգ Ռչեուլիշվիլին ասաց, որ երեք Զուգդիդի, Չխորոցկու եւ Սալենջիխա քաղաքներում ընտրողները քաղաքական ակտիվություն էին դրսեւորել՝ քվեատուփերին էին մոտեցել 60-65 տոկոսը, իսկ Ռուսթավում հավաքվել էր ընտրողների սոսկ 10 տոկոսը: «Հանրապետության ընտրական կենտրոնական հանձնաժողովը, ըստ երեւույթին, որոշում կկայացնի Արեւմտյան Վրաստանի քաղաքներում անցկացված լրացուցիչ ընտրությունների անօրինականության մասին», իր կարծիքը հայտնեց Վրաստանի խորհրդարանի փոխնախագահը:

ՍՈՖԻԱ

Ինչքա՞ն սպասեն բուլղարներն ու ռուսները

ՍՈՖԻԱ, 13 ՀՈՒՆԻՍ, ՌԻԱ-ՄՆԱՐՔ: «Բուլղարիայի ու Ռուսաստանի ժողովուրդները հիմնականում խեղվել են ամբողջատիրության կողմից», ասաց բուլղար հայտնի բանաստեղծ ու թատերագիր Իվան Ռադոեւը: Ուստի, նրա կարծիքով, «մեզ մոտ քաղաքացիական բնականոն հասարակության ստեղծումը կտեւի հարյուրամյակներ: Բուլղարիայի համար փոքր-ինչ դյուրին է, քանի որ անցյալ դարի 70-ական թվականներից մինչեւ 1944 թ. մենք ապրել ենք բուրժուական ժողովրդավարության պայմաններում»: «Իսկ Ռուսաստանում ես չեմ կարող հավատալ նոր ժողովրդավարներին, ժողովրդավարական խորհրդարանին: Ռուսաստանում ժողովրդավարներ կարող են հայտնվել մոտ 100 տարի հետո, երբ հոգիներից կանհետանան վախը եւ հավատը բարի ցարի կամ հզոր գլխավոր քարտուղարի հանդեպ», գտնում է Իվան Ռադոեւը:

ՀԱՄԱՌՈՏ

Տարեկան 10 միլիարդ խմ գազ Նախիջեւանին

ԹԵՀՐԱՆ, 11 ՀՈՒՆԻՍ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ՌՈՅԹԵՐ: Իրանը տարեկան 10 միլիարդ խորանարդ մետր բնական գազ է մատակարարելու Նախիջեւանի Ինքնավար Հանրապետությանը: Ինչպես հայտարարեց Իրանի նախկին նախարար Ղոլամ Ռզա Աղա-Զադեն, գազամուղի կառուցման եւ Նախիջեւանի բնական գազի վաճառքի մասին համաձայնագիր է ստորագրվել Իրանի պատվիրակության Բաքու կատարած այցի ընթացքում: Աղա-Զադեն հայտարարեց, թե գազամուղը սկիզբ է առնելու Խոյ քաղաքից եւ ձգվելու է մինչեւ Ջուլֆա: Փոխարենը, ասաց նա, Ադրբեջանը կարող է վճարել փոխարկելի դրամանիշով կամ նավթային արտադրանքով:

Իրանը բողոքում է Ադրբեջանին

ԲԱՔՈՒ, 13 ՀՈՒՆԻՍ, BBC: Ադրբեջանում Իրանի դեսպան Ալի Ազղար Նահավանդյանը հանդիպում ունեցավ Ադրբեջանի ազգային անվտանգության նախարար Նարիման Իմրանովի հետ եւ նրանից պահանջեց դատական հետապնդման ենթարկել իրանյան պաշտոնյաների, գործարար մարդկանց եւ զբոսաշրջիկների նկատմամբ Ադրբեջանում անիրավություն ու խժդժություն սկսողներին: Իմրանովը վերահաստատեց իր նախարարության պատասխանատվությունը Իրանի քաղաքացիների կյանքն ու ունեցվածքը պաշտպանելու գործում:

Քուվեյթցիներին հետաքրքրում է ռուսական շուկան

ԷԼ ՔՈՒՎԵՅԹ, 14 ՀՈՒՆԻՍ, ՌԻԱ-ՄՆԱՐՔ: Ռուսաստանը նոր եւ հեռանկարային շուկա է, գտնում է Քուվեյթի խոշորագույն մասնավոր ընկերություններից մեկի՝ «Ալ Մուլլա գրուպ օֆ քոմփանիզի» ղեկավար Նաջիբ ալ Մուլլան: Ընկերության ներկայացուցիչները կմասնակցեն Մոսկվայում եկող շաբաթ բացվող տնտեսական միջազգային համաժողովի աշխատանքին: Մենք կուզենայինք հնարավորին չափ լավ ճանաչել ռուսական շուկան, ասաց Նաջիբ ալ Մուլլան: Նրա ընկերությունը հիմնել է իր հայրը, 1938 թ.: Ներկայումս այն կազմված է 15 տարբեր փոքր ընկերություններից ու ֆիրմաներից՝ 4,5 հազար աշխատակազմով: «Ալ Մուլլայի» տարեկան բյուջեն կազմում է մոտ 200 միլիոն քուվեյթյան դինար (մոտ 600 միլիոն դոլլար): Նաջիբ ալ Մուլլայի կարծիքով, Ռուսաստանը պետք է իր արտադրանքը եռանդագին արտահանի Պարսից ծոցի երկրների շուկաներ, մասնավորապես կազմակերպելով առեւտրաարդյունաբերական ցուցահանդեսներ ու տոնավաճառներ:

ԱՆԿԱՐԱ

«Ադրբեջանը պատվար Ռուսաստանի դեմ»

ԱՆԿԱՐԱ, 14 ՀՈՒՆԻՍ, ՓԱՍՏ: Թուրքական «Միլլիեթ» թերթի թղթակից Քահա Ալյուր «ՆԱՏՕ-ն եւ Կովկասը» հոդվածում գրում է, որ Ռուսաստանը անհաջողության է մատնվել Ստամբուլի հանդիպման ժամանակ: Ալյուրը հիշեցնում է, որ Ռուսաստանը ձգտում է ՆԱՀԽ-ին հեռու պահել Կովկասից եւ ջանքեր է գործադրում, որպեսզի այդ տարածաշրջանի հակամարտությունները լուծվեն ռուսների խաղաղարար ուժերի միջոցով: Այդ նպատակով, ըստ Ալյուրի, Ռուսաստանը Վրաստանին ներքաշել է քաղաքացիական պատերազմի մեջ: Մյուս կողմից, Ռուսաստանը, կայունության պահպանման համար Վրաստանի եւ Հայաստանի հետ ռազմական պաշտպանության ասպարեզում համագործակցության վերաբերյալ պայմանագրեր ստորագրելով, իր զորամիավորումները տեղաբաշխել է այդ հանրապետություններում: Հեղինակը գրում է. «Միակ ուժը, որն այսօր դիմադրություն է ցույց տալիս Կովկասում Ռուսաստանի այսպես ասած «ռազմական համագործակցության հարձակմանը», Ադրբեջանն է: Այս պայմաններում Կովկասում կայունության պահպանման հարցում Թուրքիայից բացի նույն դերակատարումն է նաեւ ՆԱՏՕ-ն:

Հեյդար Ալիեւը նույնպես շատ գոհ է մնացել ԱՄՆ-ի պետքարտուղար Ուորեն Քրիստոֆերի հետ ունեցած իր հանդիպումից: Կասկած չկա, որ այժմ հերթը Հայաստանինն է: Հայաստանը վաղ թե ուշ պետք է հանգի մի որոշման: Կամ Հայաստանը կդառնա Արեւմուտքի համար բաց մի երկիր եւ կամ Ռուսաստանի մի նոր արբանյակը»:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՎԻԱՈՒՂԻՆԵՐԸ

Շաբաթական կանոնավոր թռիչքներ

Աթենք	երեքշաբթի
Բեյրութ	երեքշաբթի
Փարիզ	հինգշաբթի
Թեհրան	կիրակի

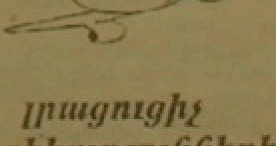

լրացուցիչ տեղեկությունների համար դիմեք ՀԱ գրասենյակներ 53-05-82

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Ղարաբաղյան շարժում. Այն սկսվեց 1917 թվականին

Ինքնաշեն «Վոլգան» եւ «Հեյգեր» նավակներով կամչատկացի երկու ընկերներիս հետ անցանք երկու մայր ցամաք Խաղաղ օվկիանոսից մինչեւ Ատլանտյանը: Ես գրեցի «Երկնագույն ճանապարհներ» գիրքը: Ու ամեն անգամ, այսպես ասած, մտնելով նոր գետ, լինեն Ամուրը թե Ենիսեյը, Անգարան թե Վոլգան, Դնեպրը թե Դոնը, ակամա մտածում էի այն առաջին կաթիլի մասին, որից սկսվում է ջրի կենարար շարժումը դեպի բուն հավերժություն, որի անունն է Օվկիանոս: Ինձ վիճակվել է շատ մեծ գետերի ակունքներ տեսնել: Սելիգեր լճի մոտ տեսա մի աղբյուր, որում, ինչպես կինոյանի վանդակում, դրված էր մայր Վոլգայի գենետիկական կոդը: Թռել-անցել եմ բարակ առվակի վրայով, որը երկար կիլոմետրեր անցնելով գետանում-դառնում էր լայնարձակ Դնեպր: Եւ ամեն անգամ ես մտածում էի Շարժման ակնաղբյուրի մասին: Հենց ասում էին. «Շարժումը կյանք է»: Այդպես կարճ ու կոնկրետ եւ ստույգ կարող էին արտահայտվել եւ բացել երեւույթի էությունը միայն իմաստուն բարձր հասցեատիրոջը. ջանում էին կոնկրետ օրինակներով պարզաբանել ԼՂԻՄ-ում հայերի դեմ գործադրվող խտրականությունը: Այսօր ժամանակի բարձունքներից նայելով Ղարաբաղյան շարժման լայնածավալությանը, ոմանք այդ նամակների հեղինակներին համարում են միամիտ մարդիկ: Խորհուրդ կտայի եզրահանգումներ կատարելիս չշտապել: Ժամանակ կար, երբ այս կամ այն նամակը ստորագրել տալու համար այնպիսի քաջություն էր պահանջվում, որպիսին այսօր հարկավոր է հրակնատ կրծքով փակելու համար:

Պատմաբանները հաստատում են, թե Ղարաբաղյան շարժումը սկսել է 1921 թվականի մարտի 16-ին, երբ Մոսկվայում ստորագրվեց ռուս-թուրքական պայմանագիրը: Կոնկրետ ժամկետներ եմ ուզում, կարելի է կանգ առնել նաեւ մեկ այլ տեղ: Այդ չարաղետ փաստաթղթի ստորագրումից 12 օր առաջ Ստալինի ժողկոմատի գծով տեղակալներից մեկը՝ Ա. Մալչկոն, մի հոդված գրեց «Ազգությունների կյանքը» վերնագրով, 1921 թվականի մարտի 4-ին, որտեղ հեղինակը կուսակցության անունից եւ հանուն համաշխարհային հեղափոխության հաղթանակի կոչ էր անում Հայաստանին առաջիկա կոնֆե-

մի հերոսներից մեկը՝ Արցախ (Ագո) Հարությունյանը: Երբ վերջում Ավոն դիմելով բոլորին, ասաց, թե անպայման պետք է մի բան ուտենք Մարտունիում, հասկացա, որ չենք կարող նրան մերժել, եւ այժմ արդեն կարող ենք հասնել Արցախ Հարությունյանի ապագա որդու կամ դստեր հարսանիքին:

- Հը՞, բան է պատահել,- հարցրի:

- Այո: Ճիշտ չարեցինք: Մոնտեին չի կարելի բաժանել աշխարհից: Ոչ մի բառ չեմ գրի: Եւ ոչ էլ ուրիշ կադր կցուցադրենք: Բայց զգում եմ, որ սխալ ուղղում կայացրինք: Ով, ով, ես հո հաստատ գիտեմ, որ մենակ նա է, դե, ասենք, շատ-շատ թող մի երկու մարդ էլ ուրիշ տեղ ճարվի սփյուռքից: Բայց այն ինչ ասաց Մոնտեն, մարդկանցից չի կարելի բաժանել: Նրանից ուղղակի հորդում են սրտի մտքերը՝ սրամաբանությունը, փիլիսոփայությունը եւ գրական էսթետները: Նրան ասում եմ, երեւի շատերը կզարմանան, որ դուք թողել եք ձեր տունն ու եկել այստեղ, որ ամեն օր սպանում են: Իսկ նա պատասխանում է՝ պետք է զարմանալ ոչ թե այն բանի վրա, որ մենակ ես եմ եկել, այլ այն բանի վրա, որ բոլորը չեն գալիս այստեղ: Որովհետեւ սա սովորական պատերազմ չէ եւ միայն պատերազմ չէ: Ու բացատրեց միտքը: Ասված բնա-

Էջեր ղարաբաղյան իրադարձությունների եւ խոհերի գրքից

Ղարագաս հողի վերքերն անցնում են իմ սրտի միջով

ԶՈՐԻ ԲԱԼԱՅԱՆ

եւ բարի հաճախորները:

Ամեն ինչ շարժում է: Ժամանակը ոչ միայն փիլիսոփայական կատեգորիա է, այլեւ Շարժում: Այն միայն մի չափանիշ ունի. շարժվում է անցյալից դեպի ապագան:

Ազատության համար պայքարը Շարժում է: Պատահական չէ, որ իմ սերնդի կյանքում սրբություն սրբոցը՝ մեր պայքարը, ունի իր անունը՝ Ղարաբաղյան շարժում: Եւ ահա այսօր, ինչպես այն պահին, երբ մտնում էի գետը մտածելով նրա ակունքների մասին, խորհում եմ Ղարաբաղյան շարժման ակունքների մասին:

Գուցե դա սկսվեց այն նույն օրը, երբ ազերի վանդալները բուլդոզերով ոչնչացրին Մեծ հայրենականում զոհված իմ հայրենակից զինվորների հուշարձանը, որ կանգնեցված էր Դաշքեսանի շրջանի հայկական Բանանց գյուղում: Իսկ գուցե սկսվեց, երբ ուղղակի ակոսի մեջ սպանեցին ութսունամյա հողագործին գլխին հասցված կացնի հարվածով: Գուցե այն օրը, երբ ղարաբաղցի ազերի ուսուցիչը եւ նրա համախոհները սպանեցին ութամյա տղային գլխին մեխեր գամելով, աչքերը հանելով: Երբեմն էլ մտածում եմ այն օրվա մասին, երբ վեց բռնաբարողներ անպատվել էին տասնվեցամյա հայ աղջկան եւ զոհի դիակը նետել հավերժական կրակի վրա, որ վառվում էր հայերի ցեղասպանության եւ Մեծ հայրենականում զոհվածների հիշատակին Ստեփանակերտում կանգնեցված հուշարձան-համալիրի վրա:

Ղարաբաղյան շարժման հորդառատ հոսանքը շատ ակունքներ ու վտակներ ունի: Եւ միշտ դա եղել է բռնությունը: Միշտ: Լինի դա Բանանցում թե Սումգայիթում, Գանձակում թե Բաքվում:

Այնուամենայնիվ, կարծում եմ, եթե արդեն փորձում ենք գտնել ակունքների սկիզբը, ապա պետք է հասնել բուն աշխարհաստեղծման ակունքներին: Սկզբում եղել է խոսքը: Դրանք գրականության ու մշակույթի գործիչների երկար նամակներն էին, հրապարակախոսների հոդվածներն ու գրքերը, որոնք իրենց հարգանքի տուրքը մատուցելով

ռանում «զոհել ու իր նախկին տարածները, եւ իր ժողովրդի մնացած մասը (Զ. Բ.) Թուրքիային»:

Ղարաբաղյան շարժումը սկսվել է 1917 թվականի նոյեմբերի 25-ին (հին տոմարով):

Մոնտե իմաստուն, Մոնտե առասպել...

Ամեն անգամ Արցախ ժամանելիս լեդի Քոկսն իր պարտքն էր համարում այցելել Մարտունու պաշտպանական շրջանի հրամանատար Մոնտե Մելքոնյանին, որին ժողովուրդը Ավո էր անվանում: Պատճառն այն չէր, որ Ավոն ծնվել ու մեծացել էր Ամերիկայում, եւ նրա մայրենի լեզուն անգլերենն էր: Այդ խիզախ, բարեհամբույր մարդը բոլորին էլ ձգում էր: Ավոն փիլիսոփա էր: Անգլիայի լորդերի պալատի խոսնակի եւ Մարտունու շրջանի հրամանատարի առաջին հանդիպումը տեղի ունեցավ 1992 թվականի հունիսին, Շուշիի ազատագրումից անմիջապես հետո: Այն ժամանակ շատերը չէին ճանաչում Ավոյին: Որոշված էր նրա անունը չբացահայտել լայն մամուլում մեկ էլ տեսար մի անվան համար աշխարհով մեկ հայտնեցին, թե ողջ սփյուռքը կռվում է Ղարաբաղում: Առանց այդ էլ Իվանովոյում տարածել են, թե աշխարհի բոլոր ծայրերից կամավորներ են գալիս մեզ մոտ: Իբր դա է Ղարաբաղի, ավելի ճիշտ «Հայկական արշավախմբային կորպուսի» հաջողության գրավականը: Քոկսին նախազգուշացրել ենք, որ, իհարկե կարելի է նկարահանել Մելքոնյանին, բայց խորհուրդ ենք տալիս չցուցադրել: Քերոլայնը կարգուկանոնի ստրուկն է: Համաձայնեց ու խոսք տվեց, ընդհանրապես չի պատկերացնում, թե ինչ կարելի է խոսքը չկատարել, եթե հարցը վերաբերում է Արցախին: Քայլելով դիրքերը տանող ճանապարհով, հաղթահարելով Մարտունու հայտնի գետը, որի մասին երգեր են հյուսված, Քոկսը եւ նրան ուղեկցող լրագրողները աշխատում էին ետ չմնալ հրամանատարից: Ուշանում էինք: Ստեփանակերտի ճանապարհին պետք է կանգ առնեինք Շոշում, որտեղ հարսանիքի էինք մասնակցելու: Ամուսնանում էր Յուրի Հովհաննիսյանի զավակը, Ղարաբաղյան պատերազ-

կան զենք է տվել բոլորին՝ պաշտպանելու եւ պաշտպանվելու. դրանք եւ եղջյուրներն են, եւ սմբակները, եւ ժանիքները, եւ ճանկերը, եւ բունգերները, եւ իհարկե, ոգին: Բոլոր ժամանակներում պատմությունը պահպանել է նրանց անունները, ով ժողովրդին պահպանել է կործանումից, պայքարել է ազատության համար: Ու հանկարծ ամբողջ աշխարհը, խոսքը մեկ արած, ինչ ասես ասում է խեղճ ղարաբաղցիներին, միայն այն պատճառով, որ չեն ուզում մեռնել, որ ստեղծված իրադրության մեջ վարվում են այնպես, ինչպես կվարվեր ամեն ժողովուրդ, նրանք այնպիսին են, ինչպիսին նրանց ստեղծել է Աստված:

- Այնուամենայնիվ, խնդիրն ի՞նչ է,- հարցրի, թեեւ հրաշալի գիտեի խոսքն ուր է տանում:

- Գտնում եմ, որ մեզ պետք է թույլ տան խոսել գոնե Մոնթեի փիլիսոփայության մասին:

- Չի՞ կարելի փիլիսոփայության մասին հայտնել աշխարհին, առանց նրա անունը տալու: Թեեւ հասկանում եմ, որ դատարկ բան եմ ասում: Լավ: Կան հարցեր, որ տղաների հետ միասին որոշենք: Դա այն կարգուկանոնն է, որը դու Աստված էիր համարում, թեեւ միշտ խախտում ես: Հիմա էլ ուշացել ենք հարսանիքից: Մինչդեռ մարդիկ գիտեին, որ գնալու ենք: Գիտեին եւ սպասում էին:

- Ղարաբաղում կարգուկանոնին կարելի է հետեւել միայն այն խախտելով:

Հաջորդ օրը ես Քերոլայն Քոկսին հայտնեցի, որ ստացվել է «բարի» պատասխան նրա առաջարկությունն իրականացնելու: Ավոյի մասին կարելի է պատմել աշխարհին: Ճշմարտությունը դեռ ոչ մեկին չի խանգարել: Իսկ Մոնտեն ինքը ճշմարտությունն է:

Երբ շաբաթ անց Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության պաշտպանության նախարար Սերժ Սարգսյանի կաբինետում մենք նայում էինք Լոնդոնից Քոկսի ուղարկած տեսաժապավենը: Տասնրոպեանոց ֆիլմ Ավոյի մասին: Ֆիլմը ցուցադրել էին եվրոպական շատ հեռուստատեսություններ: Ծնվեց Առասպելը, որն իսկապես արժանի էր առասպելական մարդուն:

Շարունակելի

Սկիզբը՝ 21, 25, 28 մայիս, 1, 4, 8, 11 հունիս

ՍՓՅՈՒՌՔ

Հակոբ Թոփալյանը ՀԲԸՄ-ին նվիրեց 11.388.301 դոլլար

«Ինձ կհիշեք հետագայում», ասել է բարերար Հակոբ Թոփալյանը. նորաստեղծ Հակոբ Թոփալյան ֆոնդը անհատական նվիրատվությունների մեջ մեծագույնն է, որ ՀԲԸՄ-ն երբեւէ ստացել է 1906 թվականից իր ստեղծման օրից ի վեր: 11.388.301 դոլլարի չափով ֆոնդը, ըստ կտակի, իր եկամուտների հաշվին պետք է հետամտի կրթական եւ մարդասիրական ծրագրերի իրականացման գործը, հատուկ հատկացումներ նախատեսելով Էջմիածնի կաթողիկոսարանին, ինչպես նաեւ Երուսաղեմի եւ Ստամբուլի հայկական պատրիարքարաններին, հաղորդում է խմբագրատանը վերջերս ստացված AGBU հանդեսի փետրվարյան համարը, որտեղից քաղում ենք հետեւյալ տեղեկությունները նվիրատու-բարերար Հակոբ Թոփալյանի մասին:

Բարձրահասակ, տպավորիչ արտաքինով մի անձնավորություն. այսպես են նկարագրում Հակոբ Թոփալյանին նրա մտերիմները: Իր բանակային ծառայություններին եւ Միջին Արեւելքում ու Եվրոպայում հաջող գործունեություններին առընթեր, նա իր գիտակցական ողջ կյանքի ընթացքում ամենայն բծախնդրությամբ մշակել ու իրականացրել է մարդասիրական հսկայական ծրագրեր: Ծնվել է Անգլիայում, թուրքական 1896 թվի կոտորածներից մա-

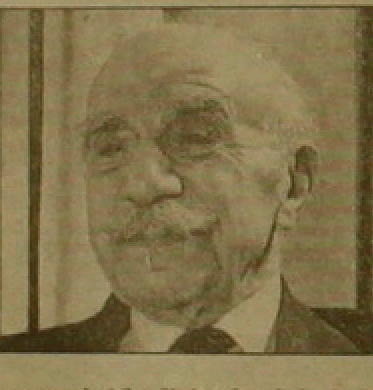

զատված ծնողների ընտանիքում: Եղել է յոթ երեխաներից ամենակրտսերը: Հայրը՝ Գեւորգ Թոփալյանը, եղել է տեխստիլագործ եւ զգալով, որ Օսմանյան կայսրությունում հայերի ապագան վտանգի տակ է, ժամանակին ձեռնարկում է բացել մի մասնաճյուղ Անգլիայի Մանչեստր քաղաքում:

Ընտանիքը ապա տեղափոխվում է Կահիրե (Եգիպտոս), եւ այնտեղ հիմնում մշակող արդյունաբերության արտադրամաս: Հակոբը, որն այդ ժամանակ ֆրանսիական քոլեջ էր հաճախում, շաբաթական երկու օր աշխատում է հոր գործարանում: 17 տարեկանում վերստին հաստատվում է Անգլիայում եւ աշխատանքի անցնում Մանչեստրի գրասենյակում: Առաջին համաշխարհային պատերազմի բռնկումով սկսվում է նրա կյանքի նոր շրջանը: Զինվորագրվում է բրիտանացի արվեստագետների հրաձգային զորագնդին եւ Ֆրանսիայում ծառայում չորս տարի: Զորացրվելուց հետո, սակայն, նա կապերը չի խզում այդ զորագնդի հետ եւ մինչեւ 84 տարեկան հասակը միշտ հպարտությամբ նշում, որ ինքն այդ զորագնդի ամենաերկարակյաց անդամն է:

1923 թվին, հոր մահվանից հետո, Հակոբն ու եղբայրները շարունակում են նրա գործունեությունը, եւ արդյունաբերական մասնաճյուղեր բացում նաեւ Մանչեստրում, Ստամբուլում, Ռումինիայում եւ Սուդանում: Նրանց մայրը՝ տիկին Արտեմ Ֆընդկլյան-Թոփալյանը Փարիզում ապրում է այն տանը, որտեղ մի ժամանակ ՀԲԸՄ-ի հիմնադիր Պողոս Նուբարն է ապրել:

Ընդարձակելով իր գործունեությունը Կահիրեում, 1937-ին Հակոբ Թոփալյանը հիմնում է Մոհարեմ ըրեյ տպարանը, արտասահմանից պատվիրելով ամենաարդիական սարքավորումները: Այն շուտով դառնում է առաջնակարգ մի տպարան ոչ միայն Եգիպտոսում, այլ նաեւ ամբողջ Միջին Արեւելքում:

1942-ին հիմնադրում է Եգիպտոսի Առեւտրական ընկերությունը, որն զբաղվում է շրջանի գրեթե բոլոր տպարաններին թուղթ մատակարարելով: Այդ թվականներից սկսած Թոփալյանը ձեռնամուխ է լինում նաեւ հայկական ծրագրերի իրականացմանը, եւ դրան հավատարիմ է մնում մինչեւ կյանքի վերջը: Դառնում է հայկական համայնքային խորհրդի նախագահը Ալեքսանդրիայում եւ կազմակերպում զանազան միջոցառումներ հանգանակություններ հավաքելու տեղի հայկական եկեղեցին վերանորոգելու եւ կարիքավորների համար մի նոր պոլիկլինիկա կառուցելու համար:

Հակոբ Թոփալյանն առաջին անգամ Հայաստան է այցելել 1955 թվին, որպես Երուսաղեմի պատրիարքարանի պատվիրակության անդամ, մասնակցելու կաթողիկոսի ընտրություններին: Վազգեն Ա-ի գահակալության արարողության ժամանակ ամպհովանին կրողներից մեկը նա էր:

1960 թվին թոշակի անցնելով Թոփալյանը գնում է գրող Մաքս Բիրբոմի առանձնատունը Իտալիայի ծովեզրյա Ռապալո գյուղաքաղաքում եւ իր հայկական արմատների հանդեպ պաշտամունքի տուրք մատուցելու նպատակով անմիջապես Ժնեւում ձեռնարկում է հայկական մի եկեղեցու կառուցումը: Նա անձամբ հսկում է այդ եկեղեցու, որն իր անունով կոչվում է Ս. Հակոբ, շինարարությունը: Իր երկարամյա հասարակական գործունեության եւ ազգային ծառայությունների համար Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգեն Ա-ն նրան պարգեւատրում է Ս. Գրիգոր Լուսավորչի անվան շքանշանով: Իր կյանքի վերջին տարիներին նա Ցյուրիխում հիմնում է Հակոբ Թոփալյան հաստատությունը, որին ՀԲԸՄ-ի միջոցով փոխանցում է անգնահատելի արժեք ներկայացնող իր անշարժ գույքը: Հաստատության նշանաբանն է ընտրում «Հայ աղբերք» խոսքերը:

Անձնական կյանքում Թոփալյանը, ինչպես իրենից առաջ իր ծնողները, շատ համեստ է ապրել: Առօրյա կարիքները շատ հաճախ նվազագույնս բավարարելով, նա տարիներ շարունակ խնայել է ու խնայել եւ իր տնտեսող բնավորության մասին մտերիմների ու բարեկամների արտահայտած քննադատություններին ու ակնարկներին միայն մի պատասխան է ունեցել. «Ինձ կհիշեք հետագայում, երբ այդ փողերը ազգի բարօրության համար կծախսվեն»: Թոփալյանն իր առեւտրական գործարքների համար երբեք ֆինանսական օգնականի խորհուրդներին չի դիմել: Նա ինքն է ղեկավարել իր ողջ գործունեությունը:

Հակոբ Թոփալյանը մահացել է 1985 թվականին, 88 տարեկան հասակում: Մահվանից հետո նրա կտակն ի կատար ածողները պարզեցին, որ նա անշարժ գույք ունի ԱՄՆ-ի Ջերսի կղզում, Շվեյցարիայում, Իտալիայում եւ Հարավային Աֆրիկայում: Բավական երկար տարիներ պահանջող անդուլ ջանքերից հետո նրանց հաջողվում է կտակի վավերացման իրավական գործերը բարեհաջող ավարտի հասցնել եւ վերջերս ՀԲԸՄ Միությանը փոխանցել պատկառելի մի գումար:

Ավելացնենք, որ պարոն Հակոբ Թոփալյանը եղբայրն է Կահիրեում շատ հայտնի բարերար տիկին Ջանիկ Չաքերի, որը նույնպես իր 2.500 հազար դոլլարի կարողությունը նվիրել է ՀԲԸՄ-ին: Իսկ Ֆընդկլյան ընտանիքը հայկական բարեգործականին փոխանցել է 600 հազար դոլլար: Վերոհիշյալ հանդեսի էջերում ՀԲԸՄ կենտրոնական վարչությունն իր խորին շնորհակալությունն է հայտնել հարգարժան նվիրատուներին:

digitised by A.R.A.R.@

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

Ինչպե՞ս են պահպանվում գաղտնիքները Ամերիկայում

Միացյալ Նահանգներում գաղտնիքների պահպանումով զբաղվում է 32 հազար մարդ, որը հավասար է ոչ մեծ քաղաքի բնակչության թվին: Ինչպես է, այդ «քաղաքի» ծախսերը մտնենում են մի փոքր երկրի բյուջեին եւ տարեկան կազմում են 16 միլիարդ դոլար:

Նյու Յորքում հրապարակված վարչա-բյուջետային վարչության տվյալները վկայում են, որ ծախսերի առյուծի բաժինը՝ 31 տոկոսը, կլանում է այն գաղտնիքների պահպանումը, որոնք կապված են Պենտագոնի կապալառուների գործունեության հետ, որոնք վճարվում են կառավարության կողմից: Մնացած 2,28 միլիարդ դոլարը հատկացվում է պաշտպանական այլ ծառայություններին եւ գերատեսչություններին: Փաստաթղթերի փակ լինելը որոշվում է հատուկ պաշտոնյաների կողմից եւ բաժանվում է երեք կարգի. «գաղտնի», որը նշանակում է տվյալ փաստաթղթի հրապարակման դեպքում ազգային անվտանգությանը որոշակի վնաս հասցնել, «ավելի գաղտնի», դրանց տարածումը կապված է լուրջ հետեւանքների հետ, եւ, վերջապես, «հույժ գաղտնի», այսինքն, այն փաստաթղթերը, որոնց հրապարակման դեպքում «ծայրահեղորեն լուրջ վնաս է հասցվում ազգային շահերին»: Գաղտնիքների պահպանման անխոնջ գործունեության հետեւանքով այժմ ԱՄՆ-ի ազգային արխիվում կուտակվել են 325 միլիոն էջ դասակարգված փաստաթղթեր:

Տպավորություն է ստեղծվում, որ իրենց գործունեության գաղտնիացումով ԱՄՆ-ում զբաղվում են բոլորը՝ պաշտպանության նախարարությունից եւ Կենտրոնական հետախուզական վարչությունից մինչեւ կրթության եւ ներքին գործերի նախարարությունները: Ի դեպ, ԱՄՆ-ում այս վերջին գերատեսչությունը, չի զբաղվում «վախեցնող» իմաստի գործողություններով, այլ կատարում է բոլորովին խաղաղ եւ անհրաժեշտ պարտականություններ, զբաղվելով հողօգտագործման, բնական միջավայրի եւ նրա պաշարների յուրացմամբ: Սակայն գաղտնիքների պահպանման համար, համաձայն բյուջետային վարչության տվյալների, ծախսում է 31 միլիոն դոլար, որը հատկացվում է 30 աշխատակիցների աշխատավարձի եւ հատուկ սարքավորումների համար, ներառյալ թուղթ ոչնչացնող մեքենաները, չգաղտնագրվող հեռախոսները եւ այլն: Իսկ կրթության նախարարությունում գաղտնիության համար 100 հազար դոլլար են ծախսում չլսվող հեռախոսների համար, որոնց միջոցով քննարկվում են հատկապես առանձնահատուկ «փակ» տեղեկությունները, որոնք վերաբերում են, ասենք, արտասահմանյան այցելուների ժամանումներին:

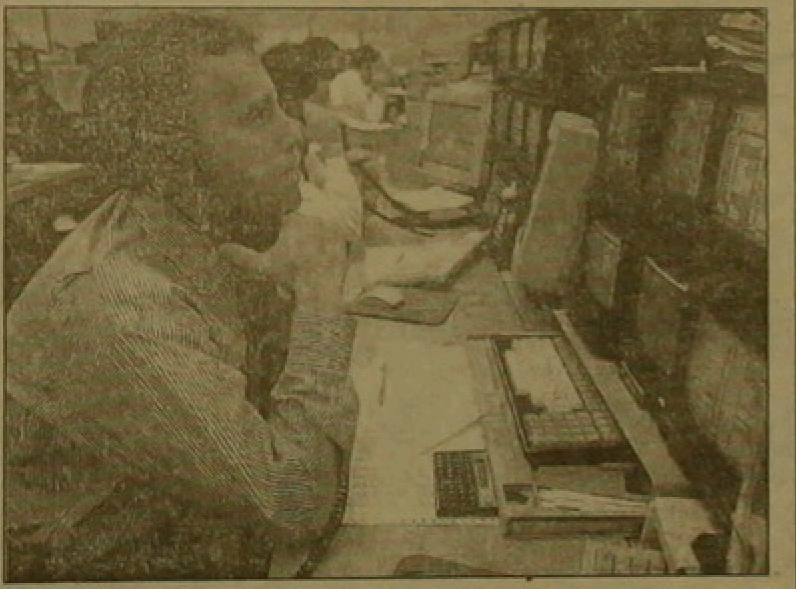

Բնական է, որ դրանք, ինչպես Ամերիկայում են ասում, միայն «մանր ձկնիկներն» են: Գաղտնիքների պահպանման համար հսկայական միջոցներ են ծախսում այն գերատեսչությունները, որոնց աշխատանքը իրոք ընթանում է գաղտնիության մթնոլորտում: Սակայն դժվար է հասկանալ, թե ինչու՞ ԿՀՎ-ի փակ փաստաթղթերի ցուցակների մեջ են մտել տեղեկություններն այն մասին, թե գործակալությունը որքան է ծախսում անդամակությունների հատուկ սայլակների վրա, որոնք ձեռք է բերել ի կատարումն կառավարության ցուցումի: Երբ Բիլ Քլինթոնի վարչակազմն ընդունում էր իշխանությունը, տարբեր մակարդակի նրա ներկայացուցիչները երդվում էին ձեռնարկել վճռական ջանքեր «գաղտնիացման ախտանիշ» եւ բյուրոկրատիզմն արմատախիլ անելու համար: Սակայն ոչինչ չփոխվեց: Ֆինանսական 1993 թվականին փաստաթղթերի քանակը ավելացել է 6,3 միլիոն էջից 6,4 միլիոն:

Այս ամենը Կոնգրեսում եւ հասարակական զանազան կազմակերպություններում առաջացնում է սուր քննադատություն, եւ համոզված, որ բյուրոկրատիան եւ կայունացած սովորությունները արմատական բարեփոխումների չեն ներարկվում նույնիսկ սառը պատերազմի ավարտից հետո:

«Երբ չլինի ռուսական լրտեսը, մեզ համար ավելի ու ավելի շատ տեղեկատվություն անհասանելի կլինի. «Վաշինգտոն փոստ» թերթում տրտնջում է ամերիկյան գլխավոր պաշտոնյաներից փորձագետ Սթիվեն Աֆթերգուդը: Իրավիճակն ավելի է դառը գալիս հակոդությունից, եւ այժմ ավելի շատ տեղեկատվություն է գաղտնիացվում, քան Բեռլինի պատի անկման ժամանակ»:

Իսկ ներկայացուցիչների պալատի հետախուզության հարցերով մշտական հանձնաժողովի անդամ կոնգրեսական Դեյվիդ Սքագսի կարծիքով, «գաղտնի կարգի մեջ մտցված փաստաթղթերի մեծ մասը ոչ մի ընդհանուր բան չունի ազգային անվտանգության հետ»:

ՏԱՍՍ, 23 մայիս

ԵՎՐՈՊԱ

Ֆրանսիան եւ Եւրոպական միության շինարարությունը

1995 թվականի հունվարի 1-ից Ֆրանսիան կստանձնի եւրոպական միության նախագահությունը: Ֆրանսիայի կառավարությունն արդեն պատրաստվում է այդ պատասխանատու գործին եւ որոշակիացնում է առաջնահերթ խնդիրները, որոնք են աշխատանքային նոր տեղերի ստեղծումը եւ խաղաղության պահպանումը:

Եւրոպական խորհուրդը, որը կազմված է պետությունների եւ կառավարությունների ղեկավարներից, եւրոպական միության որոշումներ ընդունող մարմինն է: Իրականացնելով այդ աշխույժ նախագահությունը՝ Ֆրանսիան այսպիսով կունենա որոշակի ազդեցություն եւրոպայի առաջնահերթ կարեւորության խնդիրների լուծման վրա:

Տնտեսական բնագավառի կարեւորագույն խնդիրներն են եւրոպական միության մասշտաբով նոր աշխատանքային տեղերի ստեղծումը, ներքին շուկայի գործունեության բարելավումը, փոքր եւ միջին ձեռնարկությունների համար նպաստավոր քաղաքականության վարումը, անդամ պետությունների տնտեսությունների մերձեցումը տնտեսական եւ դրամական միության հասնելու նպատակով, վերջապես ընդհանուր առեւտրական քաղաքականության ձեւավորումը:

Ֆրանսիան մտադիր է այսուհետեւ եւս շարունակել իր ջանքերը Եւրոպայում անվտանգության ապահովման բնագավառում: Եւրոպական միությունը պետք է ուժեղացնի իր հնարավորություններն անվտանգության տեսակետից՝ ամրապնդելով իր կապերը Արեւմտյան Եւրոպայի միության հետ:

Կխորացվեն համագործակցության բազմաթիվ կապերը Կենտրոնական եւ Արեւելյան Եւրոպայի երկրների հետ, կկնքվեն ազատ փոխանակումների համաձայնագրեր, կանցկացվեն խորհրդաժողովներ քաղաքական կայունության վերաբերյալ, կսկսի գործել Գործակցություն հանուն խաղաղության ծրագիրը, որն ընդգրկում է ԵԱՀԽ-ի գրեթե բոլոր անդամներին:

Եւրոպական շինարարությունը չպետք է կատարվի ի վնաս ազգային կամ տեղական առանձնահատկությունների: Եւրոպական գործընկերների աջակցության շնորհիվ Ֆրանսիան կարողացել է Սակագների եւ առեւտրի ընդհանուր համաձայնագրի բանակցությունների ընթացքում ձեռք բերել հատուկ կարգավիճակ մշակութային սեփականության համար: Ֆրանսիայի նախաձեռնությամբ Եւրոպական միությունը պարտավորություն է ստանձնել վարել եւրոպական սննդամթերքների որակի եւ բազմազանության արժեւորման քաղաքականություն:

Տասնվեցի Եւրոպան

Ավստրիայի, Ֆինլանդիայի, Նորվեգիայի եւ Շվեդիայի միացումով, որն արդեն որոշված է, բայց դեռ պետք է վավերացվի այդ երկրների խորհրդարանների կողմից, Տասնվեցի Եւրոպան կունենա բոլորովին այլ դիմանկար, քան այսօրվա Տասներկուսի Եւրոպան: Չնայած նրա տարածությունը 2,4-ից կդառնա 3,6 միլիոն քառակուսի կիլոմետր, մեծանալով 53 տոկոսով, բնակչությունը կաճի միայն 7 տոկոսով (345 միլիոնից՝ 370 միլիոն: Այսպիսով, բնակչության խտությունը կիջնի 146-ից 12 բնակիչ մեկ քառակուսի կիլոմետրի վրա: Դրա փոխարեն, հաշվի առնելով նոր անդամ-երկրների բարձր կենսամակարդակը, նոր Եւրոպան կդառնա ավելի հարուստ: Ներմուծումները, որոնք այսօր կազմում են 229 միլիարդ դոլլար, կբարձրանան մոտավորապես մինչեւ 300 միլիարդ դոլլարի: Արտահանումները 203-ից կհասնեն 270 միլիարդի: Ինչ վերաբերում է յուրաքանչյուր բնակչին ընկնող ազգային համախառն արտադրանքին, այն այսօրվա 18000 դոլլարից կբարձրանա 20000-ի:

Ֆրանսիայի դեսպանության թիվ 15 տեղեկագրից

ՀԱՄԱՌՈՏ

Թեհրանը «քաղաքականապես» է աջակցում Բոսնիայի մուսուլմաններին

ԹԵՀՐԱՆ, 13 ՀՈՒՆԻՍ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ ԱՐԱՁՆԱԳՐԵՑ: Իրանի նախագահ Ալի Աքբար Հաշեմի Ռաֆսանջանին հանդես եկավ մուսուլմանական երկրների ջանքերն ու ռեսուրսները միավորելու օգտին, որպեսզի «Բոսնիային համապարփակ օգնություն ցույց տրվի՝ միջազգային համաժողովների միջոցով իր իրավունքների իրականացմանը հասնելու փորձերում»: Ինչպես հաղորդել է ԻՌՆԱ գործակալությունը, Բոսնիայի ու Հերցեգովինայի արտգործնախարարի հետ կայացած հանդիպման ընթացքում Իրանի նախագահը հայտարարել է, որ «Սերբ նախահարձակների դեմ անպաշտպան բոսնիացի մուսուլմանների Ջիհադը (սրբազան պատերազմ) բովանդակ մուսուլմանական աշխարհի հպարտության առարկան է»: Հաշեմի Ռաֆսանջանիի ասելով, Իրանը միշտ կանգնած կլինի բոսնիացի մուսուլմանների կողմում: Նույն օրն էլ Իրանի արտգործնախարար Ալի Աքբար Վելայեթին հավաստեց, որ «Թեհրանը պատրաստ է այսուհետեւ էլ քաղաքական աջակցություն ցույց տալ Բոսնիայի ժողովրդին»:

Մալվինյան կղզիները եղել եւ մնում են արգենտինյան

ԲՈՒԵՆՈՍ ԱՅՐԵՍ, 12 ՀՈՒՆԻՍ, ՓԱՍՏ: Նման հայտարարություն է արել Արգենտինայի ներկայացուցիչը Ամերիկյան պետությունների գլխավոր ասամբլեայի Բրազիլիայում ավարտված նստաշրջանում: Միաժամանակ նա նշել է, որ այս կղզիների համար 1982 թվականին Մեծ Բրիտանիայի հետ ունեցած ռազմական բախումից հետո արգենտինա-բրիտանական հարաբերություններում լուրջ փոփոխություններ են կատարվել: Արգենտինան հարցի լուծումը պատկերացնում է միայն խաղաղ ճանապարհով, մասնավորապես կղզեխմբի ձկնային ու նավթային պաշարների համատեղ օգտագործմամբ:

Վիետնամցիներին արգելվեց մեկնել Ռուսաստան, Գերմանիա...

ՀԱՆՈՅ, 11 ՀՈՒՆԻՍ, ՓԱՍՏ: Վիետնամն արգելել է իր քաղաքացիներին ելքի վիզա տալ դեպի Ռուսաստան, արեւելաեւրոպական երկրներ եւ Գերմանիա: Ինչպես հայտարարել է Վիետնամի փոխվարչապետ Ֆան Վան Խայը, արգելքը գործադրվում է անմիջապես, առանց նախնական ժամկետի սահմանման: Այս որոշումը բացատրվում է նախկին սոցիալիստական ճամբարի երկրների հետ Վիետնամի հարաբերությունների որոշակի սառումով եւ դեպի այդ երկրներ վիետնամցիների մեծ արտահոսքով: Օրինակ, Գերմանիան պահանջում է 45.000 վիետնամցիներից, որոնք ապօրինաբար հաստատվել են այս երկրում, վերադառնալ հայրենիք:

ԲԵՅՐՈՒԹ

Լիբանանն այլեւս թմրադեղերի կենտրոն չէ

ԲԵՅՐՈՒԹ, 11 ՀՈՒՆԻՍ, ՌԻԱ-ՄԱՐՔ: Լիբանանում թմրաբիզնեսի վիճակի հետազոտման նպատակով մեկ շաբաթ այնտեղ գտնված ՄԱԿ-ի հատուկ խումբը հանգեց այն հետեւության, որ այսօր հիմք չկա խոսելու թմրադեղերի առկայության մասին եւ Լիբանանը համարելու թմրադեղերի համաշխարհային առեւտրի փոխադրամանման կետ: Խմբի ներկայացուցիչը՝ գեներալ-մայոր Մուհամեդ Մանսուրը ուրբաթ երեկոյան լրագրողներից հայտնեց, որ երկրի շտեմարանը՝ Բեքայի հովիտը այլեւս թմրադեղերի արտադրության համաշխարհային կենտրոն չէ, ինչպես մի քանի տարի առաջ էր, քաղաքացիական պատերազմի ժամանակ:

Կառավարությունը երկու տարի առաջ եռանդագին պայքար սկսեց թմրադեղերի արտադրությունը եւ Լիբանանով դրանց տարանցումը արմատախիլ անելու նպատակով: Մեծ կարեւորություն ունեցավ նաեւ օտարերկրյա ֆինանսական օգնությունը, որը լիբանանցի ֆերմերներին դրդեց հրաժարվել ափիոնի ու կանեփի աճեցումից եւ զբաղվել գյուղատնտեսական օգտակար արտադրանքի մշակմամբ:

ՄԱԿ-ի պատվիրակության հետ հանդիպման ընթացքում Լիբանանի փոխվարչապետ Միշել Ալ Մուրը հայտարարեց, որ այժմ երկրում կարելի է գտնել տեղական արտադրության թմրադեղեր, եթե դրանք բացվել են երեք տարի առաջ:

«ԵՎԱ»

ուսումնական կենտրոնը հրավիրում է Ձեզ

Սովորելու 1-3-ամսյա դասընթացներում հետեւյալ մասնագիտությունների գծով.

- օպերատորական գործ, ծրագրային փաթեթների եւ ծրագրավորման լեզուների ուսուցում IBM PC համակարգիչների վրա
- անգլերեն լեզու սկսնակների համար
Communicative course in English, Learning American English, The Cambrige English course (2 գիրքով), ամերիկյան ուսումնական հաստատություններ ընդունվողների համար TOETL
- բանկային գործ
- հաշվապահություն եւ համակարգիչների կիրառումը հաշվապահության մեջ
- կոսմետիկա եւ էպիլյացիա
- մերսում (մասաժ)

Դասընթացներն ավարտողներին տրվում են վկայականներ (սերտիֆիկատ) հայերեն, ռուսերեն, անգլերեն լեզուներով:

Մենք երաշխավորում ենք ոչ միայն ուսուցման բարձր մակարդակ, այլեւ հարմարավետ պայմաններ քաղաքի կենտրոնում:

Ընդունում ենք ամեն օր, բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերից, ժամը 11-ից 16-ը:

Հասցեն՝ Սարյան փող., 4 (Մ. Սարյանի տուն-թանգարանի դիմաց)
Հեռախոս 58-21-22

digitised by A.R.A.R.@

Մշակույթ

Նկարիչ-մարդն ու ստեղծագործությունը առանձին աշխարհներ են: Երբեմն պատահում է, որ դրանք բեւեռապես տարբեր են, երբեմն էլ համընկնում են ու լրացնում իրար: Սեւադա նկարչի կերպարը հարում է երկրորդին: Նա ստեղծագործում է այնպես, ինչպես

Նյութը թելադրում է ոճն ու գունաչափը: Պատահական չէ, որ ներկայացվող աշխատանքները տարբերվում են մինչեւ այժմ մեզ ծանոթ Սեւադայից: Գունային մրմուռը ավելի բաց է եւ աշխույժ, արտահայտչամիջոցները ավելի հակված են դեպի վերացականը: Եւ, ինչպես իրականից

Ցուցահանդեսի բազմազան թեմաների ներքաշխատում արծարծվում է նաեւ հայրենական սյուժեն, առանց կոնկրետ ակնարկի, խոր, ընդհանրական ներշնչումով: Գույնն այն արտահայտվում է շարունակ դրվագվող լուսամասներում, որոնք դեպի աշխարհ բացվելու, հույսի ու

Արվեստագետը հայրենիք ունի, նրա արվեստը՝ ոչ

ՆԱԶԵՆԻ ՂԱՐԻԲՅԱՆ

Հունիսի 22-ին, ժամը 15-ին Երեւանում Երվանդ Քոչարի [illegible] տանում կբացվի նկարիչ Սամվել Սեւադայի անհատական ցուցահանդեսը, որ անցյալ տարի [illegible] կազմակերպված ցուցահանդեսից հետո (որն, ի դեպ, մեծ հաջողություն գտավ [illegible] ցուցահանդեսներում եւ բավոն արձագանք մամուլում) նոր խոսք է հենց իր՝ նկարչի բնորոշմամբ [illegible] [illegible]երը ոչ միայն հնարավորություն կունենան վայելելու եւ գնահատելու Սեւադայի ստեղծագ[illegible] [illegible]ները, այլեւ, ցանկության դեպքում, ձեռք բերելու-գրանք, լոսանջելեսյան եւ մոսկովյան գ[illegible] [illegible] չափ գնդով:

արդում է: Իսկ արդում է բոլոր, բազմազան ու շարժուն կյանքով, հրապարակում է իր բանաստեղծությունների ժողովածուն, խառնվում համակարգչային տեխնիկայում, կազմակերպում այլ գործընկերների ցուցահանդեսներ, ամեն օր աշխատում իր 60-[illegible] հետ, ամսագիր է [illegible]: Այս բոլորն, ինչ խոսք, անդրադառնում է ստեղծագործական աշխարհի վրա, օգնում բացելու դեպի համերժական ճանաչողության տանող բազմաթիվ դռները:

Վերջին մի քանի տարիների գեղարվեստական նոր ձեռքբերումների, նոր մտածելակերպի տարեգրությունն է այս ցուցահանդեսը, որ ներկայացնելու է 30 պաստելային աշխատանք: Երբ այն խորագիր ունենար, կկոչվեր «Մահվան դեմ դյուրիչ»: Այդպիսին է նկարչի գնահատականը պաստելադարին:

Շարքը չունի սկիզբ ու վերջ, ոչ տրամաբանական, ոչ էլ պատմողական շարունակելիություն, սակայն կուռ է եւ ամբողջական կառուցման տեխնիկայի, գեղարվեստական մտածողության, զանազանելի եւ ոճի ընդհանրությամբ: Այն նոր ասելիք է, նոր որակ: Պաստելն ինքնին նկարչական բարդ նյութ է, որ անընդհատ խառնելու ու բացահայտելու անվերջ հնարավորություններ է ընձեռում: Սեւադան պաստելը որպես այդպիսին հայտնագործել է Ամերիկայում, ուր բնակվում է 1989 թվականից:

վերացականին անց[illegible] են ծնվում, այնպես էլ [illegible] [illegible] լույսի տրամաբան իմաստը ունեն, կամ փայլակի պես շանթող ճառա-

պատկերները հալվում են աղջամղի, հոգեկիրակի մարմնավորման մեջ: Այդուհանդերձ, այս պատկերախումբը ոչ թե ստեղծագործության նոր փուլ է, նոր ասպարեզ նկարչի համար, որ մխտում է հինը, այլ ավելի շատ, նկարչի բազմաժանրային արվեստի ինքնության մի եղանակ, որ զուգահեռ ընթանում է պատկերային մտածողության մյուս տեսակի հետ: Սեւադայի խոսքերով՝ նա հասել է ստեղծագործության մի պահի, երբ ֆիգուրատիվ նկարչությունն այլեւս չի բավարարում արտահայտելու հոգում կուտակվածը: Նկարչին թվում էր, թե կեղծում է, սահմանափակում մտքի թռիչքը, ազատությունը:

գայթների փնջում, որոնք վերջին տարիներին օգնում են նկարչին՝ ոչ միայն ֆակտուրայի կառուցման, այլ նաեւ զգայական իմաստով, առատմ, հույզը գույն, գիծ, պատկեր դարձնելու ձգտման մեջ:

Վաղ [illegible] ցուցահանդեսից առաջ հետեւություններ անել նախորոք հայտնելով նկարչի զարգացման մտահոգությունը, որ դիտողին կսխալի փնտրել այն պատկերներում, խանգարելով անկանխակալ վերաբերմունքի դրսեւորմանը: Միայն վերջնական արդյունքում ընդհանուր տպավորությունը ցույց կտա, երբ իրոք նկարչին հաջողվել է հաղորդել այն, ինչ ցանկանում էր:

ՆԿԱՐԻՉՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ

Բուռն քննարկումներ կանոնադրության շուրջը

Հայաստանի նկարիչների միության 14-րդ համագումարը բացվեց երեկ, Երեւանի Ստանիսլավսկու անվան ռուսական դրամատիկական թատրոնում: Ի տարբերություն նախորդ համագումարի, 14-րդն այս անգամ ապահովել էր անդամների «քվորում ապահովող» ներկայությունը: Համագումարի քննարկման հիմնական խնդիրը նոր կանոնադրության հաստատումն է: Երեկ բուռն քննարկումներ տեղի ունեցան կանոնադրության որոշ կետերի շուրջ:

Այսօր այն կշարունակի իր աշխատանքը:

Համագումարից հետո Հայաստանի նկարիչները կունենան իրենց ստեղծագործական միության նորընտիր ղեկավարություն՝ նոր կանոնադրությամբ: Դժվար է ասել, թե դրանից հետո նրանք կնկարեն ավելի [illegible] կամ ավելի լավ եւ կամ նրանց անհատական ցուցահանդեսները կրկնվեն առավել ճոխ ու ներկայացուցչական բանկետներով, բայց մի բան պարզ է, կյանքը նկարիչների միությունում եւ դրա շուրջ հետաքրքիր է դառնում:

Ռ. Ն.

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Բոննում կցուցադրվեն Ռուսաստանի ցուցադրանյութեր

ԲՈՆՆ, 12 ՀՈՒՆԻՍ, ՌԻԱ ՍՆԱՐԿ: Երեքշաբթի Բոննում բացված Պատմության տան վեց հազար ցուցանմուշների թվում կլինեն նաեւ Մոսկվայից ստացված ցուցանքներ: Դրանցից մեկը հին խառատահաստոց է, որը եղել է ձեռնարկություններից մեկի [illegible] էր Կրասնոգորսկի գործարանում: Մինչեւ վերջերս այն աշխատ[illegible] [illegible]յովի հիմնադրամը թանգարանին է նվիրել աթոռներ, [illegible] [illegible]իսին Կովկասում նստել էին ԽՍՀՄ նախկին նախա[illegible] [illegible] Քոլը, երբ քննարկում էին Գերմանիայի միա[illegible] եւ նրա [illegible] [illegible]յային զորքերի դուրսբերման հարցերը: Պատ[illegible] տան ցուցա[illegible] [illegible]կոսը նվիրված է նախկին ԳԴՀ-ի պետ[illegible] [illegible]անը:

ԱՄՆ

Սպիդը ֆիլմերում

Հակառակ այն փաստին, որ Ամերիկայում առաջին անգամ 13 տարի առաջ նկատված այդ հիվանդությունը մինչեւ օրս խլել է ավելի քան 200 հազար մարդկանց կյանք, այդ թեմային անդրադարձող լուրջ ֆիլմեր առայժմ չկան:

«Էկոնոմիստ» հանդեսի կինոքննադատի կարծիքով, սպիդի մասին ֆիլմերից ամենաճշմարտացին հեռուստաէկրանի, Ռենդի Շիլտսի գործի հիման վրա նկարահանված «Եվ նվագախումբը շարունակեց նվագել» ֆիլմն է (բեմադրիչ՝ Ռոջեր Սպոթիսվուդ), որտեղ նկարահանվել է հայտնի դերասանների մի ամբողջ համաստեղություն՝ Ռիչարդ Գիր, Սթիվ Մարտին, Անժելիկա Հյուստոն, Ֆիլ Կոլինզ եւ այլն: Ֆիլմը չի փայլում գեղարվեստական արտահայտչամիջոցներով, սակայն կարողանում է հանդիսատեսին փոխանցել հիվանդության հայտնաբերման եւ դրա ահավորության հետ կապված մանրամասներ եւ ճշմարտացիորեն արտացոլել հաղափական շրջանակների անտարբերության պատկերը: Ընդհանուր առմամբ, այդ թեման շոշափող մի տասնյակ ֆիլմերից Գրեգ Արաքիի «Ամեն [illegible] մահանում է» ֆիլմում «հերոսները» զգուշության, սպանության եւ գողի կյանքին են տրվում, առաջնորդվելով «դատապարտված ենք, ուրեմն մեզ ամեն ինչ թույլատրելի է» էժանագին սկզբունքով: Երկու ֆիլմեր կարող են որպես «խոստովանություններ» ծառայել (անգլիացի Դերեք Ջարմանի «Կապույտը» եւ ֆրանսիացի Սիրիլ Կոլարի «Վայրի գիշերները»), նկատի առնելով, որ երկուսի ռեժիսորներն էլ մահացել են սպիդից: Առաջինը խիզախ ֆիլմ է, բավական լավ ընդունելության արժանացած, իսկ երկրորդն անցյալ տարի մրցանակի է արժանացել Ֆրանսիայում: Ֆրանսիական մյուս ֆիլմը՝ Ֆրանսուա Մարգոլինի «Մուտքը», առանձնապես աչքի չի ընկնում: Իսկ վերջերս ԱՄՆ-ում էկրան բարձրացած «Ֆիլադելֆիա» ֆիլմը փաստորեն առաջինն է, որ այդ հարցը քննարկում է ամբողջ սրությամբ: Եւ զարմանալի չէ, որ այն արդեն 70 միլիոն դոլարի դրամարկղային մուտք

է ունեցել, եւ ֆիլմում անիրավացիորեն աշխատանքից վտարված արվամոլ իրավաբանի դերը կատարող Թոմ Հենքսն էլ այս տարվա Օսկարի միջազգային մրցանակաբաշխության ընթացքում արժանացել է լավագույն դերասանի համար նախատեսված մրցանակին: Ուրեմն հանդիսատեսն անհամբերությամբ սպասում էր նման ֆիլմի էկրան բարձրանալուն: «Ֆիլադելֆիա» ֆիլմի առավելությունը մյուսների նկատմամբ այն է, որ հարցին շատ ավելի ամբողջական մոտեցում է ցուցաբերում:

Հատկանշական է մանավանդ այն, որ Հենքսի դատապաշտպանը ֆիլմում սեւամորթ մի իրավաբան է (Դենզել Վաշինգտոն), ըստ երեւույթին, ռեժիսորը ցանկացել է խորհրդանշել այն, որ մեկ փոքրամասնության ներկայացուցիչ պաշտպանում է մեկ այլ փոքրամասնության շահերը: Այնուամենայնիվ, ըստ կինոքննադատի, ֆիլմն ավելի մեծ արդյունքի կհասներ, եթե Հենքսն ինքը արվամոլ չլիներ, այլ հիվանդությունը ձեռք բերեր մի ուրիշ ճանապարհով:

ԿԻՆՈ

Արտավազդ Փելեշյանի նոր ֆիլմերը Ֆրանսիայում

Ֆրանսիական Պանտեն քաղաքում հունիսի 3-12-ը անցկացվեց վավերագրական ֆիլմերի 3-րդ փառատոնը, որի ծրագրում ներկայացված էին Արտավազդ Փելեշյանի «Վախճան»

(1992) եւ «Կյանք» (1993) ժապավենները: Այս երկու ֆիլմերը Ֆրանսիայում ցուցադրվեցին առաջին անգամ: Հանդիսատեսին ներկայացվեցին նաեւ «Սկիզբը» (1967), «Տարվա եղանակները» (1972): «Յառաջ» օրաթերթը հրապարակել է Փելեշյանի մտորումներն այս առիթով (ի դեպ [illegible] հրավիրված էր մասնակցելու փառատոնին). «Կինոն կարող է նման է թե՛ մանրադիտակի, թե՛ աստղադիտակի: Իմ ժապավենները ոմանց համար աստղադիտակ են, ոմանց համար՝ մանրադիտակ: Ճոխաբերությունը, որ մարդիկ կարող են տեսնել «Վախճանը» ֆիլմում, ինձ հետաքրքրող առաջին ազդակը չէ. ամբողջի մի փոքր մասնիկն է միայն:

Իմ գործերի առանձնահատկությունն այն է, որ դրանք հղումներ չունեն: Ես նշաններ եմ տալիս, որոնք դիտողների գիտակցությանը կամ ենթագիտակցությանն են դիմում, պատկերների միջոցով իմաստավորում գործողությունները: Երբ այս ֆիլմը դիտողի համար փոխաբերություն է, ապա միայն այնքանով, որ իր մեկնաբանությունն է եւ ոչ իմ:

«Վախճանն» ու «Կյանքը» տարբեր թեմաներ ունեն, այդուհանդերձ չեմ պատկերացնում դրանց առանձին ցուցադրությունը: Իմ ցանկությունն է, որ դրանք միասին եւ այս հաջորդականությամբ ներկայացվեն: Դրանք նախափորձն են այն կարեւոր թռիչքի, որը պիտի կատարեմ «Ձոնը սափրիչին» ֆիլմով»:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԹԵՐԱԿՂԶԻ

Հայտնաբերվեցին քրիստոնեական մշակույթի հետքեր

ԱԲՈՒ ԴԱԲԻ, 14 ՀՈՒՆԻՍ, ՌԻԱ-ՍՆԱՐԿ: Աբու Դաբիի ներկայիս իշխանության տարածքում նախաիսլամական ժամանակաշրջանում առկա բնակչությունը բերեւս դավանել է նեստորական ուղղության քրիստոնեությունը: Այդ են վկայում Սըր Բանի Յաս կղզում անգլիացի հնագետների կատարած հայտնագործությունները: 1992 թ. սկսած պեղումների ընթացքում հայտնաբերվել է մ.թ. 5-8-րդ դարերին վերագրվող համալիր: Շենքերի նուրբ զարդանախշերը դասվում են դասական եւ ուշ անտիկ ժամանակաշրջանների նմուշների թվին, նշում է հնագետների խմբի ղեկավար, Լոնդոնի համալսարանի դոկտոր Ջեֆրի Քինգը: Ինչպես հայտնել է Քինգը «Էմիրաթս նյուզ» թերթում, վերջին օրերին հայտնաբերվել են տարբեր չափերի երեք խաչեր, որոնք զարդատախտակի նախշերի բաղկացուցիչ մասերն են: Թեեւ Ղուրանի տեքստերում հիշատակումներ կան Արաբական թերակղզու արեւելյան ափին ապրած քրիստոնյա արաբների մասին, այս գտածոները լիակատար անակնկալ էին, նշել Քինգը: Նա հայտնեց, որ խաչերը ըստ երեւույթին քրիստոնեական տաճարի դռան զարդանախշի մասերն են եղել: Համանման զարդանախշ էր հայտնաբերվել Քուվեյթի Ֆայլակա կղզու եկեղեցում:

ԵՐՔԱՂԽՈՐՀՐԴԻ ՀՐ. ՂԱՓԼԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆԻ

հունիս ամսի խաղացանկը

17, 26-ին	Ե. ՕՏՅԱՆ	«ՍԵՐ ԵՎ ԾԻԾԱՂ» (Երաժշտական կատակերգություն երկու գործողությամբ)
18, 19-ին	Յ. ԳՐՈՒՇԱՍ	«ԲԵԱՏՐԻՉԵ» (Տրագիկոմեդիա երկու գործողությամբ)
24-ին	Հ. ՊԱՐՈՆՅԱՆ	«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ» (Կատակերգություն երկու գործողությամբ)
25-ին	Ու. ՇԵՔՍՊԻՐ	«ՅՈՒԼԻՈՍ ԿԵՍԱՐ» (Ողբերգություն երկու գործողությամբ)

Ներկայացումների սկիզբը ժամը 15:00-ին

Թատրոնի գեղարվեստական ղեկավար՝ ԱՐՄԵՆ ԽԱՆԴԻԿՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

Մարզական

LEVON TRAVEL

WorldCup USA94

«Ազգը» լուսաբանում է «Լեւոն Թրավըլի» աջակցությամբ

Ավելանժը միակ թեկնածուն է

1-ին ռեպորտաժը ինքնաթիռի սրահից

ՍՈՒՐԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

Երեւան-Բուրգաս-Փարիզ

Լսել էինք այնպես, որ ՀՀ ֆուտբոլի ֆեդերացիայի նախագահ Նիկոլայ Ղազարյանի հետ միասին ենք մեկնում աշխարհի առաջնությանը. նա՝ ՖԻՖԱ-ի կոնգրեսին մասնակցելու, տողերիս հեղինակը՝ մրցաշարը լուսաբանելու: Եւ 1-ին ռեպորտաժ այս տողերը գրվում են ինքնաթիռում Երեւան-Բուրգաս-Փարիզ ճանապարհին:

Մեր ինքնաթիռը մեզ համար անսպասելիորեն վայրէջք կատարելով Բուլղարիայի Բուրգաս քաղաքում վառելիքով լիցքավորվելու համար, 1 ժամվա ընդմիջումից հետո ուղղությունը վերցրեց դեպի Փարիզ: Այստեղից թռիչքը կատարելու ենք դեպի Լոս Անջելես:

Հունիսի 15-ից 17-ը Չիկագոյում կայանալու է ՖԻՖԱ-ի կոնգրեսը, որին հրավիրված են ֆուտբոլի միջազգային ֆեդերացիային անդամագրված բոլոր ազգային ֆեդերացիաների նախագահները:

Ինչպես պատմեց Նիկոլայ Ղազարյանը, աշխատանքային 3 օրերն էլ անչափ հագեցած են լինելու:

Ահա օրակարգը.

1. ՖԻՖԱ-ի նախագահի ողջույնը:
2. Հաշվիչ հանձնաժողովի ստեղծում:
3. Պաշտոնական արձանագրությունները ստուգելու համար 5 հոգուց բաղկացած հանձնաժողովի ստեղծում:
4. 1992 թ. հունիսի 23-ին Ցյուրիխում կայացած կոնգրեսի արձանագրության քննարկում, որը ժամանակին ուղարկվել է բոլոր ազգային ասոցիացիաներին:
5. Հաշվետու զեկուցում 1992-94 թթ. ժամանակաշրջանի ՖԻՖԱ-ի գործունեության մասին:
6. 1994-97 թթ. բյուջեի հաստատում:
7. 1994-97 թթ. ժամանակաշրջանի համար ֆինանսներ հսկող տեսուչների նշանակում:
8. Նոր անդամների ընդունելություն ՖԻՖԱ:
9. Կոնգրեսի կանոնադրության մեջ փոփոխություններ մտցնելու առաջարկի քննարկում:
10. Հարցերի եւ այլ առաջարկների քննարկում:
11. ՖԻՖԱ-ի նոր կազմի ընտրություններ:

Ըստ Նիկոլայ Ղազարյանի եւ բազմաթիվ հավաստի աղբյուրների, Ժոաո Ավելանժը մնում է նոր նախագահի ընտրության միակ թեկնածուն: Այսինքն նախագահի ընտրությունը, ինչպես արդեն գրել է «Ազգը», ձեւական է լինելու: Ավստրալիայի ազգային ֆեդերացիան առաջարկություն է արել ՖԻՖԱ-ի գործկոմի անդամների տարիքային լիմիտը բարձրացնել մինչեւ 72 տարեկանը: Իր հերթին ՖԻՖԱ-ի գործկոմը խնդրում է թույլատրել օլիմպիական խաղերում ֆուտբոլի եզրափակիչ փուլի մասնակից թիմերի կազմերում հանդես գալ 23-ից բարձր տարիք ունեցող 3 ֆուտբոլիստների: Կոնգրեսում նախատեսվում է նշանակել ՖԻՖԱ-ի գործկոմի պատվավոր անդամներ: Համաձայն գրավոր դիմումների ՖԻՖԱ-ի գործկոմը 1993 թ. փետրվարին ՖԻՖԱ-ի ժամանակավոր անդամներ ընդունեց Սլովակիայի եւ Չեխիայի ֆուտբոլի ազգային ասոցիացիաներին:

1993թ. դեկտեմբերին Լաս Վեգասում ՖԻՖԱ-ի գործկոմը ժամանակավոր անդամության հավանություն է տվել հետեւյալ երկրներին.

Դոմինիկա, Կուկայի կղզիներ, Մակեդոնիա, Տոնգա, Ադրբեջան, Մոլդովա, Ղազախստան, Կիրգիզստան, Ուզբեկստան, Տաջիկստան, Թուրքմենստան: Կոնգրեսում կքննարկվի հետեւյալ երկրների ՖԻՖԱ-ի լիիրավ անդամության հարցը: Միջազգային ֆեդերացիային անդամագրվելու դիմում են ներկայացրել նաեւ Բոսնիա-Հերցեգովինան եւ Ջիբութին:

Հունիսի 15-ին, ժ. 9-ին, եվրոպական ազգային ֆեդերացիաների նախագահները հանդիպում են ունենալու ՈՒԵՖԱ-ի ղեկավարների հետ: Կոնգրեսի ընթացքում պաշտոնական ճաշկերույթներ են տալու «Ֆրանսիա-98-ը» (աշխարհի հաջորդ առաջնության կազմկոմիտեն), ՖԻՖԱ-ն եւ Չիկագոյի քաղաքապետը: Հունիսի 17-ին հենց Չիկագոյում մեկնարկելու է աշխարհի 15-րդ առաջնությունը: Այդ օրն ասպարեզ են դուրս գալու Գերմանիայի եւ Բոլիվիայի հավաքականները: Ֆուտբոլային աշխարհը սպասման մեջ է:

ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄ

Լեւոն Իշտոյանին սեւամորթներն էլ են ճանաչում

Փարիզից Լոս Անջելես մոտ 9000 կմ ճանապարհը տեւեց 11 ժամ: Օդանավակայանում Նիկոլայ Ղազարյանի հետ մեզ դիմավորեցին նրա նախկին խաղընկերները՝ «Արարատ-73-ի» մեր փառահեղ ֆուտբոլիստներից Սերգեյ Բոնդարենկոն ու Լեւոն Իշտոյանը:

Հյուրընկալվելով Բոնդարենկոյի տանը, չնայած հոգնատանջ ուղեւորության ամբողջ գիշերն այդպես էլ գրեթե չքնեցինք: Վերհիշելու շատ բան կար: Ուշագրավ դեպք պատահեց օդանավակայանում: Երբ Լեւոն Իշտոյանի մեքենայով դուրս էինք գալիս ավտոկանգառից եւ նախկին անվանի ֆուտբոլիստը պատրաստվում էր մուծել կանգառի համար, սեւամորթ սպասարկողը անսպասելիորեն ողջունեց ռուսերեն լեզվով՝ ճանաչելով Իշտոյանին: Պարզվեց, որ նա ժամանակին ապրել է Մոսկվայում: Ո՞վ է ասել, թե ԱՄՆ-ում ֆուտբոլ չեն սիրում: Այնուամենայնիվ շատ տարօրինակ է, որ այստեղ աշխարհի առաջնության շնչառությունը չի զգացվում: Ամերիկան ապրում է իր բուռն ռիթմով եւ երեւում է եվրոպական ֆուտբոլը քչերին է հետաքրքրում: Միայն առաջնությունը խորհրդանշող լոգոներով խանութներում վաճառվող ապրանքներից կարելի է գուշակել, որ ԱՄՆ-ում աշխարհի առաջնություն է լինելու:

Բայց կարելի է վստահ լինել, որ հենց մեկնարկը տրվեց, բոլորն էլ կվառվեն: Ֆուտբոլը, հատկապես աշխարհի առաջնությունը, կախարդիչ ուժ ունի: Պարզվեց, որ մեր շախմատիստների մի մասը դեռ գտնվում են Լոս Անջելեսում: Վաղուց գիտեմ, որ գրոսմայստեր Ռաֆայել Վահանյանը, ոչ միայն մոլի ֆուտբոլասեր է, այլեւ լավ գիտակ: Նրա կարծիքով աշխարհի չեմպիոն է լինելու Գերմանիայի կամ Բրազիլիայի հավաքականը, իսկ ամենամեծ անակնկալը կարող է մատուցել Բուլղարիայի հավաքականը, որը գրոսմայստերի կարծիքով շատ ուժեղ հարձակման գիծ ունի: Ինչպես հայտնի է Վահանյանը հանդես է գալիս Գերմանիայի շախմատային ակումբներից մեկում եւ վկայում է որ Գերմանիայի ֆուտբոլի հավաքականը հիմա էլ շատ ուժեղ է: 1-ին օրը, երբ մեզ հին բարեկամները հրավիրեցին ճաշկերույթի, ռեստորանում առաջարկեցին Լոս Անջելեսում հունիսի 18-ին կայանալիք Կոլումբիա-Ռումինիա 1-ին խաղի տոմսեր: Պարզվեց, որ դեռ նախնական փուլի խմբային մրցաշարի մեկ տոմսն արժե 100 դոլլար: Իսկ ի՞նչ կարժենան կիսաեզրափակիչ կամ եզրափակիչ հանդիպումների տոմսերը: Տեղեկացնեմ, որ NBA-ի եզրափակիչ դուրս եկած Նյու Յորքի «Նիկս»-Հյուստոնի «Ռոկետս» թիմերի եզրափակիչ սերիայի հանդիպումներում կազմակերպիչները համարձակվել են մուտքի տոմսերի արժեքը պաշտոնապես նշանակել 2,5 հազար դոլլար: Այն հարցին, թե արդյոք կարելի է մարզական որեւէ միջոցառման համար նման գներ դնել, նրանք պատասխանել են, «Ինչ կա որ, չէ որ սա էլ բիզնես է եւ ամենակարեւորը մենք մեծության տուրքերը վճարում ենք»:

1-ին կանխագուշակությունները.

Հովսեփ Ասատրյան (սպորտի վարպետ)՝ Արգենտինա կամ Գերմանիա:

Նիկոլայ Ղազարյան՝ Բրազիլիա, Իտալիա: Լեւոն Իշտոյան՝ Գերմանիա, Արգենտինա: Սերգեյ Բոնդարենկո՝ Գերմանիա, Բրազիլիա: Արա Բոնդարենկո (որդին)՝ Իտալիա, Գերմանիա: Գագիկ Հովհաննիսյան (շախմատային մեկնաբան)՝ Բրազիլիա, Գերմանիա: Նշան Քեշիշյան («Արմենիա» շախմատային ակումբի տնօրեն, Լոս Անջելես)՝ Բրազիլիա, Արգենտինա: Սուրեն Բաղդասարյան՝ Իտալիա, Բրազիլիա: Ամենամեծ անակնկալը կմատուցի Կոլումբիան:

Արդեն Լոս Անջելես է ժամանել Ռումինիայի հավաքականը: Թիմի ղեկավարները դժգոհում են, որ Լոս Անջելեսում տոթ է եւ ոչ մի կերպ չեն կարողանում կլիմայափոխվել: Ս. Բ.

ԽՃԱՆԿԱՐ

Ռեկորդն ընդունվեց, բայց...

Գրահեմ Օբրիին Բորդո քաղաքում, իր ձեւավորած հեծանիվով մեկ ժամում անցնելով 52,713 կմ, սահմանեց աշխարհի ռեկորդ: Չնայած ռեկորդը պաշտոնապես ընդունվեց, սակայն հնարամիտ հեծանվորդի նոր սարքավորումն արգելվեց:

Թուրք-գերմանական ֆուտբոլային հարաբերությունները սերտանում են

Մյունխենի «Բավարիայի» դարպասապահ Ռայմոն Օմանը 1,8 մլն. գերմանական մարկի երկու տարվա պայմանագիր է կնքել Ստամբուլի «Բեշիկթաշ» թիմի հետ: 30-ամյա դարպասապահը, որը 4 անգամ հանդես է եկել Գերմանիայի հավաքականում, մեկնեց թուրքական մի թիմ, որին մարզում է մի ուրիշ գերմանացի՝ Քրիստոֆ Դաումը: Ըստ հավաստի աղբյուրների, Ստամբուլի այս թիմը ուզում է ձեռք բերել գերմանացի մեկ այլ խաղացողի՝ Էդգար Շմիտին, որը հանդես է գալիս «Կառլսրուե» թիմում: Շմիտը Իսպանիայի «Վալենսիա» թիմի հետ ՈւԵՖԱ-ի գավաթի խաղարկության 1/16-րդ եզրափակիչում խփեց 4 գնդակ:

ՍԿԱՆԴԱԼ

Կռիվ բրազիլացի մեկնաբանների եւ պահակախմբի միջեւ

Բրազիլիայի հավաքականը վերջին ստուգողական խաղն անցկացրեց աշխարհի առաջնությունից առաջ: Ֆրեզնոյում նա 4-0 հաշվով հաղթեց Սալվադորի հավաքականին: 3 գոլի հեղինակ դարձավ Բեբետոն: Խաղից հետո մրեւ-կոնֆերանսը վերածվեց ծառոսի(?), քանի որ կռիվ ծագեց Բրազիլիայի մեկնաբանների եւ մարզադաշտի պահակախմբի միջեւ: Մինչ վերջիններս փոխանակում էին ոտքերի եւ բռունցքների հարվածներ, ուրիշ լրագրողներ հանդերձարանի դռան մոտ հակասական կյանքի արտահայտություններ էին բույլ տալիս:

Բրազիլացի լրագրողներն սպասում էին ֆուտբոլիստներին, որպեսզի ավանդական հարցազրույցներն անցկացնեն խաղից հետո, սակայն պահակախմբի մարդիկ եւ ոստիկանության ներկայացուցիչները արգելք եղան նրանց: «Ես խոսում էի պաշտպան Բրանկոյի հետ, երբ մի պահակ քաշեց իմ թեւից: Ես թեւս հետ քաշեցի: Նա բռնցքով հարվածեց իմ ստամոքսին: Այդ պահին Բրանկոն ընդհատեց խոսակցությունը եւ հեռացավ: Հանկարծ տասնյակ իմ գործընկերներ ոտքով սկսեցին հարվածել օրենքի այդ պահապաններին: Ես շատ էի հուզվել իմ գործընկերների նման համախմբման եւ ինձ թիկունք կանգնելու համար», ասաց «Գլոբո» հեռուստաընկերության մեկնաբան Տինո Մարկոսը:

Տեղի ունեցած ընկերական 1... քանի հանդիպումներ.

Տորոնտո-Կանադա-Հոլանդ. 0-3

(Դենիս Բերգկամպ, Մարկ Օվ... մարս, Ֆրանկ Ռեյկարդ).

«Օրանժ Քաունթի» մարզադաշտ. «Սալսա» (Լոս Անջելես)-Կամերուն 2-1

Միշյեն Վիյեխո (Կալիֆորնիա)-Ռումինիա-Շվեդիա 1-1.

Կոլումբիայի հավաքականը սեփական հարկի տակ 3-0 հաշվով հաղթեց Բրազիլիայի «Պալմեյրաս» թիմին (Ֆրեդի Ռինկոն-2, Ադոլֆ Վալենսիա).

ԱՄՆ-94

Գլխավոր իրադարձությունները Լոս Անջելեսում

Աշխարհի 15-րդ առաջնությունը 2 հանդիպումներով մեկնարկելու է հունիսի 17-ին: Չիկագոյում մրցելու են Գերմանիայի եւ Բոլիվիայի հավաքականները, իսկ Դալասում Իսպանիայի եւ Հարավային Կորեայի հավաքականները: Գլխավոր իրադարձությունները ծավալվելու են Լոս Անջելեսի «Ռոզ Բոուլ» մարզադաշտում: Այստեղ տեղի է ունենալու բոլորից շատ՝ 8 հանդիպում, այդ թվում եզրափակիչ եւ 3-րդ տեղի համար հանդիպումները եւ կիսաեզրափակիչներից մեկը:

1-ին խաղը Լոս Անջելեսում կայանալու է հունիսի 18-ին: Մրցելու են Կոլումբիայի եւ Ռումինիայի հավաքականները: Հաջորդ օրը ասպարեզ են դուրս գալու Կամերունի եւ Շվեդիայի հավաքականները: «Ռոզ Բոուլը» կազմ ու պատրաստ եւ տոնական հանդերձանքի մեջ է: Այս մարզադաշտը ամենախոշորն է: [illegible] տարբեր ծառայությունների համար շարժական տնակներ են տեղադրել: Այստեղ է գտնվում նաեւ մամուլի կենտրոնը՝ հսկայական մի տարածություն, ծածկված վրաններով: Բոլոր աշխատանքները կատարվում են համակարգիչների օգնությամբ: Ցանկացած թիմի, ցանկացած խաղացողի մասին ամեն տեսակ տեղեկություններ կարելի է ստանալ համակարգչի միջոցով: Այստեղից Fax-ի օգնությամբ կարելի է լուրեր ուղարկել ցանկացած երկիր: Վաճառականական [illegible] առաջարկվում են նաեւ ծնոտի հեռախոսներ, որոնց օգնությամբ հենց մարզադաշտի տրիբունայից կարելի է հաղորդում տալ, ուր ուզես: Միայն ու միայն փող է պետք:

Կոլումբիա-Ռումինիա 1-ին խաղի համար տոմսերը վաղուց սպառվել են, իսկ Կամերուն-Շվեդիա հանդիպման համար վաճառքի է հանվել 1700 տոմս:

Տողերիս հեղինակն արդեն հավատարմագրության քարտ է ստացել, սակայն միայն դա բավական չի լինի լոժա ու մուտքի համար: Լրագրողներին նույնպես տոմսեր են տրամադրվելու: Մեծ հետաքրքրություն է առաջացնում հունիսի 20-ին Սան Ֆրանցիսկոյում կայանալիք Բրազիլիա-Ռուսաստան հանդիպումը: [illegible] բազմաթիվ մեր [illegible] ...ունեցություն ունեն [illegible] ...այդ հանդիպմանը, [illegible] ...ուց վաճառ-

ՀՀ առաջնություն, բարձրագույն խումբ, 10-րդ տուր

«Արարատ»-«Շիրակ»	0-0
«Բանանց»-«Զանգեզուր»	11-1
«Ազնավուր»-ՀՄԸՄ	2-4
«ԲՄԱ Արայի»-«Ցեմենտ»	0-0
«Վան»-ՀՄՄ ՖԻՄԱ	1-2
«Լոռի»-«Կոտայք»	4-1

Առաջնության աղյուսակը հունիսի 15-ի դրությամբ

	Մ	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ
1. Շիրակ	19	10	9	1	0	33-5
2. Բանանց	18	10	9	0	1	50-5
3. ՀՄԸՄ	16	10	8	0	2	36-7
4. Արարատ	14	8	6	2	0	37-2
5. Ցեմենտ	13	9	5	3	1	20-11
6. Կոտայք	11	10	5	1	4	36-17
7. ՀՄՄ ՖԻՄԱ	11	9	4	3	2	18-11
8. Ազնավուր	7	9	3	1	5	11-33
9. Լոռի	7	9	2	3	4	7-20
10. Վան	6	9	3	0	6	12-23
11. ԲՄԱ Արայի	5	10	2	1	7	11-36
12. Նաիրիտ	4	9	1	2	6	6-15
13. Երազանք	4	8	1	2	5	6-21
14. Զանգեզուր	3	10	1	1	8	5-55
15. Կանազ	0	8	0	0	8	5-32

Ուշադրություն

Կազմակերպությանը անհրաժեշտ է բարձր որակավորում ունեցող գլխավոր հաշվապահ:

Աշխատանքի ենք հրավիրում նաեւ հայերեն եւ ռուսերեն մեքենագրող համակարգչային մեքենագրուհիների (ցանկալի է քաղաքի կենտրոնական մասերում բնակվող):

Զանգահարել 52-57-44, 52-06-07

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Օրվա հետքերով

ՆԵՐՔԻՆ ԿՅԱՆՔ

«Ո՞ռնեցեք մե՞նք ենք, թե դուք»

«Հայաստանում շարունակվում է բռնատիրության հաստատման ընթացքը, ժողովրդին մեծ վտանգ կսպառնա, եթե անցնի Սահմանադրության նախագահական տարբերակը, կուսակցությունները պետք է համատեղ ճակատով հանդես գան», այս գնահատականներին էր նվիրված ԱԺՄ-ի գործիչների մամուլի ասուլիսը, որի հենց սկզբում Շավարշ Քոչարյանը հայտարարեց, թե այդ իրավիճակից դուրս գալու միակ ելքը ժողովրդի ակտիվացումն է: Պետք է ստեղծվի իրավական դաշտ, որի միջոցով կկատարվի իշխանությունների օրինական փոփոխություն: «Ներկայիս նպատակը իշխանության գալու ձևը չէ, այլ քաղաքականության կասեցումը», ասաց նա: Ավելին, երբ իշխանությունը փորձի բռնի ձևով Սահմանադրությունն անցկացնել, նրանք կդիմեն համարժեք, վճռական քայլերի: Եվ հունիսի 17-ի հանրահավաքի հրավիրումը մեկ նպատակ ունի. ակտիվացնել ժողովրդին:

Սահմանադրության հարցում Արշակ Սադոյանը համոզված է, որ դա այն փաստաթուղթը չէ, որն ընդունվի «այո կամ ոչ» ասելով: Սեմյոն Բաղդասարյանն ընդհանրապես անհնար է համարում հանրաքվեի անցկացումը, երբ հանրապետությունից բացակայում է 600 հազար մարդ կամ բնակչության 20 տոկոսը, ընդ որում, ամենաակտիվ մասը:

Դավիթ Վարդանյանը հանրաքվեի անցկացումն իրականանալի համարեց այն դեպքում, երբ Հայաստանում կստեղծվի քաղաքացիական համաձայնություն: Եվ այժմ էլ նոր շարժում նախաձեռնողների մտահոգությունն է միավորել բոլոր ակտիվ ուժերին, կուսակցություններին ու միություններին: Դեռևս ճշտված չէ շարժման առաջնորդների համակարգման ձևը: «Բայց պետք է փորձել, պետք է հավատ ունենալ», ասաց Դավիթ Վարդանյանը, համաձայնելով մեր այն մտքին, թե նոր շարժումն էլ կարժանանա Ազգային դաշինքի բախտին և կլինի ժամանակավոր:

Ի պատասխան մի հարցի, Արշակ Սադոյանը հայտարարեց, թե Վանո Սիրադեղյանը շատ ավելի ազգային գործիչ է, քան շատ-շատ ավելի բարձր պաշտոնատար անձինք:

Ասուլիսում փորձ արվեց նաև լրագրողներին լավատեսության դասեր տալ, մեղադրելով հայ մամուլին հոռետեսության մեջ: Լրագրողներն էլ չլինվեցան և հակառակ փաստարկներ բերեցին, որ ավելի հոռետես են մեր քաղաքական գործիչները, քան լրագրողները: Ա. Հ.

ՇՐՋԱՆ

Հայաստանի քրդերը Թուրքիայի «մարդասպան քաղաքականության» դեմ

Հայաստանի «Քուրդիստան» կոմիտեն, ՀՀ քուրդ մտավորականների խորհուրդը, «Ռյա Թազա» և «Քոսան» թերթերի խմբագրությունները հայտարարել են քրդական իշխանությունների ոտնձգած քաղաքականության դեմ իրենց վճռական բողոքի մասին ընդունած հայտարարության մասին, որտեղ մասնավորապես ասված է.

«Թուրքական պետությունն իր ստեղծման պահից ձգտել է վերացնել իր տիրապետության տակ գտնվող ոչ թուրք ժողովուրդներին՝ հայերին, քրդերին, հույներին և այլն...

Դարձյալ գլուխ է բարձրացրել թուրքական վայրագության մոլագարը: 21-րդ հարյուրամյակի շեմին Թուրքիան կրկնում է իր իսկ կողմից իրականացված դարիս մեծագույն ոճիր եղեռնը, այս անգամ քրդերի նկատմամբ: Մարդկությունը դառնակսկիծ լռությամբ հետևեց հայոց ցեղասպանությանը, այսօր էլ նույն անտարբերությամբ հետևում է քրդերի ցեղասպանությանը: ... Երբ քուրդ ժողովուրդը պայքար է մղում իր ազգային իրավունքների և անկախության համար, շարժումը ճնշելու նպատակով Թուրքիայի իշխանական վարչակարգը գործի է դրել ռազմական իր հզոր մեքենան՝ օգտագործելով ժամանակակից զենքի բոլոր տեսակները, այդ թվում զանգվածային ոչնչացման միջոցներ: Դրան զուգահեռ իշխանությունները ճնշել և իրականացնում են խաղաղ բնակչության տեղահանման և բնակավայրերը հողին հավասարեցնելու ծրագրեր: 80-ականների վերջերին Բոտանի և Դիարբեքիրի տարածաշրջաններում ավերվել է ավելի քան 5 հազ. քրդական գյուղ:

Վերջերս Թուրքիայի Ազգային անվտանգության խորհուրդը Արարատ լեռան և Թոնդրակի շրջանները հատուկ իրավիճակների ռազմական գոտի է հայտարարել: Ըստ այդ որոշման, ողջ քաղաքացիական բնակչությունը պետք է լքի տարածքը, իսկ առանց հատուկ իրավունքի վայրը չլքած անձինք կգնդակահարվեն:

Հայաստանի Հանրապետության քուրդ համայնքը դատապարտում է Թուրքիայի Ազգային անվտանգության խորհրդի այդ չարաբաստիկ որոշումը, որի նպատակն է բռնի կերպով տեղահանել խաղաղ բնակչությանը, կոչ է անում աշխարհի խաղաղասեր, ժողովրդավար ուժերին, ողջ մարդկությանը ոտքի կանգնել քուրդ ժողովրդի արդար պայքարին, դատապարտել թուրքական կառավարության մարդասպան քաղաքականությունը և ստիպել թուրքական իշխանություններին քրդական հարցը լուծել խաղաղ, ժողովրդավարական ճանապարհով»:

Հայտարարության մեջ նշված է, որ քուրդ ժողովրդի ազգային շարժումը օրեցօր հզորանում և ընդլայնվում է, իր մեջ ներառելով բաժանված Քրդստանի բոլոր հատվածների բազմամիլիոն քուրդ ժողովրդին, խարխլում Թուրքիայի քաղաքական և տնտեսական հիմքերը: ԵՏ

ՇՆՈՐՀԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ

Ուրբաթ օրը, հունիսի 17-ին, ժամը 17-ին հրավիրում ենք մասնակցելու հանրահավաքի, որը տեղի կունենա Ազատության հրապարակում:

Ազգային ժողովրդավարական միության (ԱԺՄ) վարչության անդամներ, Գերագույն խորհրդի պատգամավորներ Արշակ Սադոյան, Դավիթ Վարդանյան, Վազգեն Մանուկյան, Տիգրան Սարգսյան, Շավարշ Քոչարյան, Սեյրան Ավագյան, Սեմյոն Բաղդասարյան, Լյուդվիգ Խաչատրյան:

ՀԵՌԱՏԵՍ

Պատերազմ յուրայինների դեմ

ԶԱԳՐԵԲ, 14 ՀՈՒՆԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ: Մուսուլմանական կանոնավոր զորքերի ստորաբաժանումները Բիխաչի շրջանում (Արևմտյան Բոսնիա) հաջող հարձակում են ձեռնարկում ինքնավարության մուսուլմանական կողմնակիցների վրա, որոնց գլխավորում է Բոսնիայի ու Հերցեգովինայի նախագահության նախկին անդամ Ֆիկրետ Աբդիչը: «Երկնագույն սաղավարտների» կարծիքով վտանգ կա, որ Աբդիչի կողմում կարող են կանգնել բոսնիացի սերբերը: Դա կարող էր հանգեցնել ռազմական գործողությունների մասշտաբների ընդլայնմանը Արևմտյան Բոսնիայում և ականահարել հրադադարի համաձայնագիրը, որն անցած շաբաթ Ժնևում ստորագրել են Բոսնիայի հակամարտ կողմերը:

Ծեսում են դիրքորոշումները

ՏՈԿԻՈ, 14 ՀՈՒՆԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ: Ճապոնիան և ԱՄՆ-ը «լրջորեն են ընկալում» այն կացությունը, որն ստեղծվել է Ատոմային էներգետիկայի միջազգային գործակալությունից դուրս գալու մասին ԿԺԴՀ-ի հայտարարությունից հետո, և այն կարծիքին են, որ ՄԱԿ-ի համար հասել է ժամանակ ձեռնամուխ լինելու Փենյանի նկատմամբ հնարավոր պատժամիջոցների կոնկրետ քննարկմանը:

Տաջիկստանը վտանգավոր է

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 14 ՀՈՒՆԻՍ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Մ. Նահանգների պետդեպարտամենտը Ամերիկայի քաղաքացիներին խորհուրդ է տվել ձեռնպահ մնալ Տաջիկստան կատարելիք ուղևորություններից՝ բռնացումների խիստ սաստկացման պատճառով: Այդ երկրում գտնվող Մ. Նահանգների քաղաքացիները պետք է բացառիկ զգուշություն հանդես բերեն և մտածեն այն տեղից հեռանալու մասին, նշվում է փաստաթղթում:

Եղանակը Հայաստանում

ԲԵՌԼԻՆ

Հայ-գերմանական կռվազանություն Գերմանիայում

ԲԵՌԼԻՆ, 12 ՀՈՒՆԻՍ, ՏԱՍՍ, AGBU-AIS: Ռուսաստանից և Հայաստանից եկած գերմանացիները ու հայերը փողոցային կռիվներ սարքեցին Քոլմբախում, Բավարիա, հունիսի 10-ին: Ոստիկանության զեկուցագրի համաձայն, տուրուդմփոցին մասնակցել են Ռուսաստանից եկած 20 գերմանացիներ և 5 հայեր: Կռիվների պատճառը մնում է անհայտ: Երկու կողմից զարծ են դրել փոքր տրամաչափի հրացան, դանակներ, երկաթյա շղթաներ: 40 ոստիկան է մասնակցել կռիվի հանդարտեցմանը: Հայերից մեկը ձերբակալվել է կռիվներն սկսելու համար:

ԱՇԽԱՐՀ

Աբխազիա. Խաղաղարարներ այսօր կամ վաղը

ԹԲԻԼԻՍԻ, 14 ՀՈՒՆԻՍ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Հունիսի 15-ին կամ 16-ին կսկսվի խաղաղարար գործողությունը Աբխազիայում, երկուշաբթի ազգային ռադիոյով հաղորդված հարցազրույցի ժամանակ հայտարարեց Էդուարդ Շևարդնաձեն: «Երկնագույն սաղավարտները» հակամարտության գոտում կներկայացնեն զորամասեր՝ բաղկացած դաշնության լենինգրադյան և մերձվոլգյան զինվորական օկրուգների երեք գումարտակից: Գուդաուտայում (Աբխազիա) տեղաբաշխված 354-րդ օդադեսանտային գնդից, ինչպես նաև Անդրկովկասում գտնվող ռուսաստանյան զորքերի խմբի երեք գումարտակից:

Էդուարդ Շևարդնաձեի այն հայտարարությունը, թե հունիսի 15-ին կամ 16-ին Աբխազիայում կսկսվի խաղաղարար գործողությունը, չի նշանակում անմիջապես Ռուսաստանի «երկնագույն սաղավարտներ» մտցնել այնտեղ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի թղթակցին հաղորդեցին Թբիլիսիի զինվորական աղբյուրները:

Նախատեսվում է ականազերծել ճանապարհները, երթուղիները, համաձայնագրերով նախատեսված խաղաղարար ուժերի տեղաբաշխման վայրերը, ինժեներական այլ աշխատանքներ, որից հետո դրանք Աբխազիա մտցնելը կարող է սկսվել:

Ալիա Իզեթբեգովիչն սպառնում է Արևմուտքին

ԲԵԼԳՐԱԴ, 13 ՀՈՒՆԻՍ, ՌԻԱ-ՆՈՎՈՍՏԻ: Բոսնիայի նախագահ Ալիա Իզեթբեգովիչը Սարաևոյի ռադիոյին տված հարցազրույցում սպառնաց, թե կոչ կանի մահմեդական երկրների միասնական ճակատ ստեղծել Արևմուտքի դեմ: «Ես կարծում եմ, որ մահմեդական պետություններն ու ժողովուրդները բռնամի կհամարեն Արևմուտքի այն երկրներին, որոնք պատշաճ դեր չեն բռնի Բոսնիայի ճգնաժամի նկատմամբ», ընդգծեց Իզեթբեգովիչը: Նա նշեց, որ իր ամբողջ ազդեցությունը կօգտագործի «մահմեդականներին և նրանց ղեկավարներին հասկացնելու, որ Բոսնիայում պատերազմ է մղվում մահմեդական ժողովրդի դեմ»: Ուստի, Իզեթբեգովիչի կարծիքով, հարկավոր է Արևմուտքի երկրներին նախազգուշացնել, որ իրենց հանդեպ իսլամական պետությունների վերաբերմունքը համարժեք կլինի բոսնիական ճգնաժամի նկատմամբ նրանց վերաբերմունքին:

Մեկնաբանելով բոսնիացի մահմեդականների զինամատակարարման արգելքը վերացնելու ԱՄՆ-ի կոնգրեսի որոշումը, Իզեթբեգովիչը կասկածներ հայտնեց, թե ԱՄՆ-ը միակողմանիորեն կարող է զենք ուղարկել Բոսնիա:

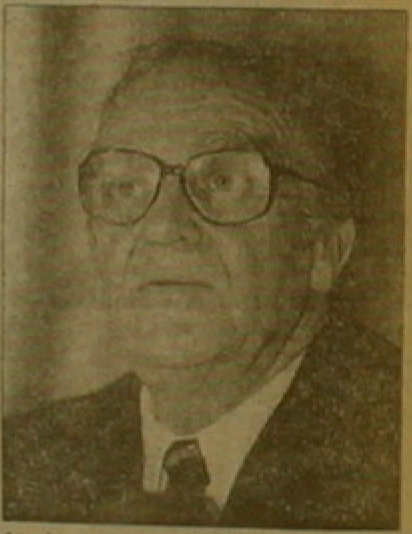

Բոսնիացի մահմեդականների ղեկավարը նշեց, որ իր բանակը պատրաստ է շարունակելու ռազմական գործողությունները և կփորձի մարտերով վերադարձնել սերբերի գրաված բոսնիական տարածքները, հենց որ ավարտվի զինադադարը:

Մոլորակի ապագան կանխորոշող միտումներ

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 14 ՀՈՒՆԻՍ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Վաշինգտոնում հրապարակվել է «Վորլդ Ուոչ» ինստիտուտի «1994 թվականի կարևոր նախանշաններ. մեր ապագան կանխորոշող միտումներ» զեկուցագիրը: Մի խումբ մասնագետների նախապատրաստած այդ հետազոտության մեջ նշվում է, որ մոլորակի վրա կյանքի տևողությունը 1950-ից մինչև 1993 թվականն ընկած ժամանակահատվածում աճել է 46-ից մինչև 65 տարի: Դա բացատրվում է սննդամթերքի ծավալի առաջ անցով, սանիտարահիգիենիկ պայմանների բարելավմամբ, ինչպես նաև հիվանդությունների նկատմամբ երեխաների անընկալունակացմամբ: Քաղաքական առումով զեկուցագրի հեղինակների լավատեսությունն են հարուցում ՄԱԿ-ի գծով խաղաղարար գործողությունների ծավալների ընդլայնումը և միջուկային զենքի պաշարների համապարփակ կրճատումը՝ 1986 թվականի 69480 միավոր մարգաճշային բարձր մակարդակից մինչև 49910 միավոր 1992 թվականին: Կտրուկ նվազել է սովորական սպառազինությունների առևտրի ծավալը 1987 թ. 69 միլիարդ դոլլարից 1991 թվականին հասնելով 26 միլիարդի: Կան նաև այլ, գավոք, վատ նորություններ: Ներկայումս վարակամերժության անկման համախտանիշի (սպիդի) բացիլը վարակահարել է 22 միլիոն մարդու, ընդ որում, այդ հիվանդության դեմ մղվող պայքարում առայժմ հաջողություններ ձեռք չեն բերվում: Վերանում են փետրավորները. 9600 թռչնատեսակներից երկու երրորդի քանակը նվազում է, իսկ շուրջ հազար տեսակին դանդաղ մահացում է սպառնում: Անակնկալների կարգին կարելի է դասել այն, որ անցյալ տարի Չինաստանը դարձավ մսի խոշորագույն սպառողն աշխարհում, երկրորդ տեղը զիջելով ԱՄՆ-ին, բայց ոչ, խոզի մսի հաշվին: Ընդհանուր հաշվով Չինաստանում մսի սպառումը կազմեց 27 միլիոն տոննա՝ ԱՄՆ-ի 18 միլիոն տոննայի համեմատությամբ:

Բժշկական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Էդուարդ Երվանդի Ղանիեյանը բուժում է մաշկային հիվանդություններ, արատներ և միզասեռական ուղիների բորբոքումներ:

Հասցեն. Մետրոպոլիտենի «Բարեկամություն» կայարան, Կոմիտասի 12, բն. 8: Հեռ. 23-76-67, 25-87-50:

Ժամերը՝ երեքշաբթի, հինգշաբթի, ժ. 17-19, շաբաթ, կիրակի ժ. 11-14:

«Պարբերական» հրատարակչության տպարան. Երևան-23 Արշակունյաց 2 Գրանցման թիվ 65. Պատվեր 69149. Տպաքանակ 15 000. Պատ. եր 1761. Ստորագրված է տպագրության 14. 06. 1994 Գինը 5 դրամ

digitised by A.R.A.R.@